KARA

9
HAZİRAN' TEMMUZ 87
KDV DAHİL
3 0 0 TL.

• ENTELLEKTÜELLER VE TARİHSEL BLÖF

• EĞİTİME İHTİYACIMIZ YOK

• NEDEN NÜKLEER ENERJİ?

• FAŞİZM

• ÇÖZÜM VE MAYIS DERGİLERİNE CEVAP

"KARA"nın elinizdeki sayısı Haziran-Temmuz sayısı olarak çıkmıştır. "KARA"nın onuncu sayısı bir ay arayla Ağustos'ta yayınlanacaktır duyururuz.

İÇİNDEKİLER

Yazışma Adresi: Ahmet KURT
P.K. 1053
34437 Sirkeci-İST

KARA

Sahibi: Ahmet KURT
Yazılışleri Müdürü: Ümit ALTUĞ
Yönetim yeri: Klodfarer cad. Işık sok. Işık han. No: 3/16 Divanyolu-İSTANBUL
Dizgi: Ahtapot
Basım: Gül Matbaası
Dağıtım: Etkin

"burada
özgürlük hakim"
demek
daima
ya bir hata
ya da bir yalandır:
özgürlük
hükmetmez

KARA

Erich Fried, Türkçesi: Cumali Yabancı

FIIİT!

YAŞAMAK İSTİYORSAN,

Kucağında yaşıyorlardı yaşamın yaşamla kucak kucağa.
Herşey ve herşey içlerindeydi onların, severlerdi vücutlarını taşıyan ayaklarını ve severlerdi o ayaklarla toprağın üzerinde olmayı.
Caddelerde gülüyorlardı herkese, gülünç bulduklarından değil, üzülüyorlardı.
Üzgündüler, işçiler ümitlerini baltalamıştı onların.
Marks'ın söylediği gibi değildi işçiler. Yüzbinlerce işçiden, doğrusu milyonlarca işçiden ancak bir tanesi işçi kalmamak için savaşıyordu.
Biliyorum, Marks fabrikayı kitaplardan ya da Engels'in tartışmalarından tanıyordu, elleri çalışmıyordu, yazmayacak kadar da tembel değildi.
Yaşasaydı Marks, Marksizme gülebilirdi, ki kendini yaşamamıştı Marks. Ancak onlar Marks'a da gülüyorlardı.
Barikatlarda, ...ımm, şey... yani klasik değil, modern barikatlarda polisle dansları kendi müzikleriyle bir uyumluluk içerisindeydi. "Halkın" müziğinden hiç hoşlanmazlardı.
Entellektüeller vardı, bilimsel idiler, bilime sahip olmak isterken, midesinde buldular kendilerini bilimin, kendileri de anlamamışlardı bu durumu. Ve bu tipler onlara 'çaresizler' derlerdi.
Garip huyları vardı, birçok kimse anlayamazdı onları. Bu nedenle özleri hep bir şeylerle damgalanırdı.
Geldikleri yer adsızdı, gideceklerini söyledikleri yer de adsızdı, kucak kucağa oldukları toprak ise adlandırılmıştı.
Alaylı insanlardı, en acı dönemlerde bile alaylı olmasını bilirlerdi. Ağlayan gözlerindeki alay seyrettirebiliyordu kendini.
Karamsarlığı sevmezlerdi -hiç sevmezlerdi ancak elleri bulaştığında asi olurlardı.
Herhangi bir sınıfa ait (hiç hoşlanmadığım bir sözcük) değillerdi. Onlar hiç bir şeye ait değillerdi ve kendilerine de ait olan hiçbir yerleri yoktu. Onlar hiçbir sınıfa uygun değildi. Marks, sınıf kategorisi yaparken onları unutmuş olmalı.

Aşkta bir başkaydı onlar. Pek medeni değillerdi. Daha çok içgüdüsel idiler. İçgüdüsel olmaları, medeni erkeğin sözüyle, poligamiye itiyordu onları, dolayısıyla Marks'ın ve mutlak Marksizmin aile biçiminin yokoluşunu beraberinde getiriyordu böylesi cinsel ilişki. Bence, seksteki bir-liğe hayvanca yakınlık denir- doğal cinsel örgütlenme. Sanırım bu konuda Feuerbach hoşlanırdı onlardan.
Var olmaları kendileri içindi, sınıf ya'da uluslar için değil. Ulus sözcüğünden hiç hoşlanmazlardı, nefret ettikleri şey var idiyse, o da ulusdu. Bu durum onların canalıcı ortak özelliklerinden biriydi.

Hiçbir zaman başkaları adına hareket etmezlerdi, asla. Eylemleri başkalarıyla birlikte başkaları ve kendileri içindi. Başkalarını severlerdi, çünkü sevmek onlara zevk verirdi, onları beslerdi.
Hiçbiri duyarsız değildi, duyarlıydılar. Kanayan damarları sıcaktı. Mutluluğu, sevginin derinliklerinde arıyorlardı. Tamamlanmış sistemleri yoktu.
Devlet gibi çatısı bozuk binalarda oturmazlardı. Marks'ın kapitalizmden devr aldığı binayı ise, her an ateşlemeye hazırlardı. Bu nedenle o binanın taşlarını birer birer veya teker teker kırıyorlardı. Hatta devlete, onlardan biri şöyle diyordu:

"Her devlet keyfiliktir, despot ve totaliterdir. Onun varoluş nedeni, tek tek bireylerin yaşamını yaptığı yasalarıyla sınırlamak ve böylece onları cezalandırmaktır. Ben devletin çizdiği yasalar içerisinde "özgürüm", ancak o yasaların dışına çıkarsam, beni bekleyen şey cezadır ve bu ceza ölüm de olabilir."

Hâkimiyet kokan herşeyi sevginin düşmanı olarak görüyorlardı, çünkü sevgi onlara göre HÂKİMİYETSİZLİKLE eşanlamlıdır. Hâkimiyetsizlik onların hücrelerinde gelişen ve büyüyen bir tutkudur. Bu tutku onlar-kendileridir.

OKAY

Aachen / BATI ALMANYA

FANTAZİNİ GÜÇLENDİR!

PİNK FLOYD DOLAYIMIYLA SAFFET MURAT TURA'YA CEVAP YA DA "WE DON'T NEED NOW EDUCATION"

Ahmet ARSLANER

Zemin Dergisi'nin 5. sayısında "Parti" başlığıyla çıkan, Saffet Murat Tura'ya ait yazıya (bir süre gecikmeyle de olsa) cevap vermek bir gereklilikti. Bu gerekliliği şimdi yerine getirebildiğim için mutluyum. Yazı boyunca sık sık alıntılara başvurmak zorunda kalacağım için okuyuculardan şimdiden özür dilerim.

Tura'nın yazısı, özet olarak Leninist parti anlayışının savunulması (zaman zaman kendi işlevsel tefsirlerine de başvurarak) üzerine kurulmuş. Tura'ya göre "Leninist Parti modelinden" değil, "dışardan bilinç nosyonundan" söz edilmelidir. "Parti" sorunu Tura'nın düşünsel gelişimi üzerinde de merkezi bir rol oynamıştır. "Çünkü düşünsel gelişimin başı ile sonu -yani şimdi ulaştığı nokta- arasında değişmeden kalan yegane ortak öge "parti" ve "demokrasi" kavrayışı idi ve dahası başlangıçtaki düşünsel çerçeveme adeta bir yama gibi oturan bu öge, düşüncemin son sistematiğinde gerçek yerini bulmuştu. Yani adeta bu bütün, bu ögenin bütünü olsun diye dönüşmüştü. Teorik sorunları hedef almış bir kişi için politik tercihlerle böylesine yönlendirilmekte olduğunu farketmek doğrusu pek de mutluluk verici bir içgörü değil (ama zaten hiçbir içgörü mutluluk vermez)."

Konuya girmeden önce burada bir parantez de ben açmak istiyorum. S.M.Tura'nın tüm bu sözlerinin samimiyetinden zerrece kuşkum yok. Ama kendisine bu kadar samimi olmamasını tavsiye ederim. Zira sonra, herhangi politik tercihlerle yönlendirilmeyen benim gibi bazı adamlar bu yazdıklarını, "içgörülerinden dolayı mutsuz olan bir Marksistin samimi itirafları" olarak yorumlarlar.

Tura diyor ki, "özgürlükçü sosyalistler"in politik tercihlerinin "dışarıdan bilinç" kavramıyla, sorun çıkarmadan uyuşabileceğini, hatta belki de "özgürlükçü sosyalizmin" ancak dışarıdan bilinç kavramıyla formüle edilebilir bir "parti" anlayışı ile mümkün olabileceğini düşünüyorum. **Eğer bu saptama doğru ise** (abç) sosyalist "ülkeler"deki "bürokratik sapma", "stalinizm" adıyla isimlendirilebilir. Çünkü bu durumda sözkonusu sapma Leninizmden köklenen bir sapma değil, tam tersine leninizmin **özünden** sapma olarak formüle edilebilir demektir."

Yani kendinizi bildiniz bileli, teorik sorunları esas alıyorsunuz. Düşünceniz yarı-varoluşçuluk, yarı-Lukacsçılıktan, yarı-yapısalcı, yarı Althusserci kavrayışlara doğru dengeleniyor, sonra bir de bakıyorsunuz, hiç değişmeyen bazı şeyler var ki, bunlar aslında "değişmeyen" politik tercihlerinizin "teorik" ifadelerinden başka bir şey değilmiş. Sonra bu saptamaların **doğru olduğunu varsayıp** yeni çözümlemelere girişiyorsunuz ki "bürokratik sosyalizm", "stalinizm" gibi sorunlar şıp diye çözülüyor. Demek ki, doğrusunuz... Bilmiyorum başkaca bir yoruma gerek var mı? S.Murat Tura'nın teorik birikimine diyeceğimiz yok, ama bence devrimlerin politik tercihlerle yönlendirilen yeni Lenin'lere de pek ihtiyacı yok. Siz o politik tercihler dediğiniz ve hem sayfalarca eleştirdiğiniz ama yine de onsuz yaparnadığınız ideolojinizi bir kenara koymazsanız, daha çok mutluluk vermeyen içgörülerde bulunursunuz. Şunu da eklemeden yapamayacağım, benim içgörülerim herhangi bir ideolojim olmamasından mıdır nedir, hep bana mutluluk vermiştir nedense.

Bundan sonra Tura'nın önermeleri başlıyor ve madde

madde birden yediye kadar devam ediyor. Ben öncelikle katıldığım ilk iki önermeyi eleştirime temel olacağı için buraya almak istiyorum. Önermeler şöyle;

"1-.... Çünkü teorik bilgi, sıradan ampirik bilgiyi aşan (epistomolojik kopuş), böylelikle de insanın görüş alanını -belki de hiçbir zaman ampirik anlamda kanıtlanamayacak hipotetik önermeler aracılığıyla- verilerin ötesine taşıyan bilgidir.

2- Parti terimini yeni bir teorik sorunsala yerleştirerek, sözkonusu terimi "parti" kavramına dönüştüren teorik kavram "ideoloji"dir. Yani teoride "parti", "ideoloji", kavramı aracılığıyla; "ideoloji" kavramı sayesinde tanımlanır. ("Parti"nin "ideoloji" kavramı sayesinde formüle edilebileceğini söylemek aslında bir hipotezdir, bir hareket noktasıdır. Teorik bir hipotezin -ampirik anlamda- doğru olup olmadığını değil, işlevsel-üretken bir hipotez olup olmadığını araştırmak gerekir)".

Bu ilk iki önermede hislerime değilse de düşüncelerime tercüman olmuş Tura. Şöyle ki, ilk maddedeki teorik bilgi tanımına bütünüyle katılıyorum. Ancak ikinci maddede o teorik bilgiyi edinme yöntemlerinin nasıl büyük bir "ustalıkla" ideolojinin dar sınırları içine hapsedildiğini, ona karşı bir mücadele yöntemi iken onun "işlevsel" ve "açıklayıcı" bir aracı haline geldiğini görünce "hüzün" duydum. Ama burada da Tura'ya katılıyorum, çünkü "Parti" ideoloji kavramıyla, ideoloji de ancak parti kavramıyla açıklanabilir. Bu açık sözlülüğünüz yüzünden tüm Marksistler sizi kutlamalıdırlar Sayın Tura.

İDEOLOJİ ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

İdeoloji sözcüğü Yunanca "idea" (düşünce" ile Latince "logos" bilgi sözcüklerinin birleşmesinden meydana gelmiştir. Tam olarak "düşünce bilimi" anlamına gelmektedir. Bazı düşünürler öznel olan insan düşüncesinin bazı yasalara (ki kendi koydukları yasalardır bunlar) uyarsa mutlak gerçeğe varabileceği iddiasıyla kullanmışlardır bu terimi. Bilimin düşünceyi nitelediği bu kavram bir başka ifade ile bilime dayanan düşünce anlamına gelir. Bu bakımdan "bilimsel ideoloji" gibi bir önerme "bilimsel düşünce bilimi" gibi bir hale bürüneceğinden daha başından anlambilimsel olarak da saçma ve anlamsızdır. Kaldı ki, öznel olan düşünce, bilimin nesnel ve mutlak olduğu varsayımıyla anlamca güçlendirilmek isteniyorsa **öznel** ve **relative** olan bir şey, bir diğer karşıtına (nesnel ve mutlak olduğu kabul edilen bir şeye) dayandırılarak, sağlamlaştırılıyor demektir. Bunun diyalektik bir çelişki olduğunu kabul etsek bile sonuç yine de hazindir. Çünkü Marksist diyalektisyenler hiçbir şeyin mutlak olmadığını (bu yüzden bilginin de mutlak olmadığını) iyi ezberlemişlerdir. Bu durumda bilimin ne kadar nesnel olduğuna kim karar verecek, bunlar iki gözü ve kulağı olan bazı "nesnelci" düşünürlerden başkaları olmayacak herhalde, ama biz yine başladığımız noktaya dönmedik mi? Eh düşünce ve bilgi gibi iki insani işlevi birbirinden ayırıp, karşıt kategorilerden birbirlerine gönderirseniz varacağınız nokta hep bu kürkçü dükkanı hikayesi olacaktır.

Aslında bu "bilimsel ideoloji" önermesini pek yadırgamamak gerekir, çünkü Marksistlerin adetidir, kendilerini ek kavramlarla nitelemeye almışlardır, yalnız başına sözcükler yetmez onlara. "Özgürlükçü sosyalist", "devrimci Marksist", "gerçek devrimci", "sağlam bilinç", vb. deyimlere başvurmadan yapamazlar. Ancak içleri böyle rahat edebilir.

Tüm bu nedenlerden dolayı Marks her ne kadar "ideoloji"yi "yanlış bilinç" olarak eleştirdi ise de "sınıf bilinci" ve "bilimsel sosyalizm" önermelerinin yeni bir ideoloji yaratması kaçınılmazdı.

BİLİNÇ-SINIF BİLİNCİ-DIŞARIDAN BİLİNÇ

Tura'nın da dediği gibi bilinç farkında olduğunun farkında olmaktır. Bu yüzden tüm bilinçler bir özneye gerek duyarlar, dahası onun ürünüdürler. Aslolan öznedir, bilinç bunun türevidir, ama bilinçsiz bir özne özne olamaz. Çünkü özne kendi varoluşunun karşılığını kendi bilincinin üretmesinde bulur. Bu bağlamda özne ile bilinci iki ayrı süreç iki ayrı şey olarak görmek, her ikisini de hiç anlamamış olmak demektir. Bilinçsiz bir özne olsa olsa nesne olmaya hak kazanabilir. Öznesiz bir bilinç ise olsa olsa bir "idea"dır.

Marksizme göre tarihi bireylerin bilinçleri değil, kendisi için kendinde bir sınıf olduğunun ayırdına varan proleteryanın bilinci yapacaktır. Buradan proleteryanın bizzat bilince varmış ya da varabilecek bir özne olduğunu anlıyorsunuz. Ama yine Marksizme göre tarihi yapacak biricik özne, "devrimci proleterya" bu bilince kendiliğinden varamaz. Bunun için ona bilincin, "sınıf bilinçli" öncü tarafından taşınması gerekir. Bence marksizmin asıl felsefi açmazı buradadır. Bu çelişki es geçildikten sonra, Marksistlerin pratikteki tasarruflarını "anlayabilmek" pekala mümkündür.

Marksizme göre proleterya, kapitalizmin yarattığı bir sınıftır. Bu yüzden ekonomik varlık temeli onunla sınırlıdır. Komünist "toplum"da proleteryadan söz edilemeyecektir. Ve yine marksizme göre ekonomik işbölümü içindeki rolü gereği proleterya, bir sınıf olarak bütünsel bir dünya görüşüne ya da "sınıf bilincine" sahip olabilir. Çünkü üretim ilişkileri içinde bulundukları yer gereği, bütün işçilerin çıkarları birbirinin çıkarlarıyla çakışmıştır. Bu da ortak bir dünya görüşü için nesnel bir temeldir. Çünkü yine Marks'a göre "insanların sosyal varlıkları, bilinçlerini belirler, bilinçleri sosyal varlıklarını değil". Bu bakımdan işçilerin tek tek bireyler olarak bütünsel bir dünya görüşüne sahip olup, kapitalizme karşı ciddi bir mücadele vermeleri mümkün değildir. Oysa "devrimci aydınlar" bu işi işçi sınıfı yerine yapıp, onlara öncülük ederler ve kitleleri "kendi" mücadelelerine kazanabilirler. Çünkü kafa emeği ile kol emeği arasında derin bir çelişki vardır ve bu "kabul edilmesi" **zorunlu** bir gerçektir. Ta ki komünist "toplum"a kadar bu ayrım devam edecektir. İşte Marks buna kendince pratik

bir çözüm bulmuş, gövdesiz baş aydınlarla, başsız gövde proleteryayı birbirine monte ederek, temel felsefi problemini "çözmüş"tür. Ne ki sonuçta, başlangıçta tarihi yapacak bir özne olarak düşünülen proleterya o varması gereken sınıf bilincine kendi kendine varamamış ve kendisi adına davranan "sınıf bilinçli" aydınların (bu, Lenin'de her ne kadar öncü işçiler olarak geçse de, Marks'ta böyledir) dışarıdan bilinç taşıdıkları bir nesne konumuna sürüklenmekten kurtulamamıştır. Başlangıçta bireyin öznelik niteliğini yadsıyan Marks, sonuçta kendi öznesi olan koskoca sınıfı "ilk özne" aydınların uzak görüşlülüklerine terketmiştir.

İDEOLOJİYE KARŞI İDEOLOJİYLE BİRLİKTE

Marksistler için böylesi bir şiar asla çelişki değildir. Çünkü böylesi "stratejileri" ya da "taktikleri" Marksistlerin tarihinde çokça görebiliriz. Söz gelimi devlete karşı-devleti kullanarak, iktidara karşı iktidar için, baskıya karşı baskıyla vb...

S.Murat Tura'ya göre ideoloji Hegel-Marks-Lukacs çizgisinde olduğu gibi, dolaysız "refleksi" bilinç değildir. Dilin ideolojik yapısından dolayı insanlar kendilerine öncel olan ideolojilerin dolayımı ile düşünürler, konuşurlar, kavrarlar. Bu durumda toplumsal öznenin kendiliğinden bilince varması olanaksızdır. Bunun için nasıl ki egemen burjuvazi kendi söylemini kuruyorsa proleterya da kendi söylemini kurmalıdır. Bunuysa ancak proleteryanın "bilinçli" (nasıl bilinçlendikleri biraz karışıktır) öncülerinin örgütü olan proleterya partisi yapabilir. Ve proleteryayı o büyük hedefe ancak böyle yöneltebilir (yani manüple edebilir). Marks'ta öncülleri atılıp Lenin'de asıl ifadesini bulan anlayış, aslında çok açıktır. "Devrim yapmak bir sanattır". Bu işin nasıl yapılacağını herkes bilemez. Geniş yığınların böyle ince işlere kafası basmaz. Onlara neyi nasıl yapacaklarını **öğretmek** gerekir. Burjuva öğretmenlerin yerini sosyalist öğretmenler almalı ve onlara kendileri için neyin daha iyi olduğunu sabırla göstermelidirler. (Burada insanın ister istemez aklına, Pink Floyd'un The Wall'unun o dizeleri geliyor, "We don't need now education" ya da "Eğitime İhtiyacımız Yok") Sosyalist öğretmenler kitlelere ne yapmaları gerektiğini öğretirken aynı zamanda onlardan öğrenirler (bravo doğrusu). Çünkü kitleler sunulan her şerbeti içmeyebilirler, bu yüzden onların nabzını elde tutmalı ve bu nabza görę şerbet vermelidirler (işte toplumculuğun sihirli değneği).

Yani sonuçta bir takım öğretmenler çıkıp da acı hakikatleri kitlelerin yüzüne vurmazsa burjuvazi onları kandırmaya ya da uyutmaya devam edecektir. Halbuki kitlelerin burjuvaziye değil, onların çıkarlarını koruyan onlara kurtuluş yolunu gösteren ve onlar adına hareket eden proleterya partisine inanmaları, onun verdiği bilinci almaları gerekir ki, ancak o zaman "kendi bilinçlerine" varmış olabilirler.

Espri sezgisi gelişmiş olanlar sanırım buradaki mizahı yakalamışlardır ama, ben toparlamak için yine de açıklama gereği duyuyorum. Şimdi proleteryayı tarihin öznesi ilan ediyorsunuz, bunun gerekli bilince kendi kendine varamayacağını da kabul ediyorsunuz. Sonra bilinçli bir azınlığa ideolojik bir bilinç bahşedip, bu bilinci nesne edindiğiniz proleteryaya aşılıyorsunuz. Bu bilinçli öncü herşeyi sınıf adına düşünüp tasarlamıştır ve ürettiklerini sınıfa aktarmıştır. İşte o zaman kendisi için kendinde bir bilince sahip olamayan sınıf bu **kendi dışında** (deyim S.Murat Tura'ya ait) kurulan söylemi benimseyerek, "kendi bilincine" (dolayımsız) sahip olur. Bu aynı zamanda egemen ideolojilerin dolayımında düşünen davranan kitlelerin, bu durumu sözkonusu dolayımlar sayesinde kurması demektir. Bilmiyorum bu dolayımları tam aktarabildim mi, çünkü benim kafam karıştı, okuyucuların hâlâ karşımadıysa bravo!

STALİNİZMİN İKAMECİLİĞİ Mİ?

Tura'ya göre; parti esas olarak ideolojik bir aygıttır ve proleteryanın söylemini kurar. Bu işlev politik önderlik ödevini içerir. Bu durum "dışarıdan bilinç nosyonunun" doğal bir sonucudur. Ve yine bu yüzden parti sınıfın kendisi değil, onun "önünde" ve "dışında" bir şeydir. Oysa Stalinizm partiyi sınıfın yerine ikame eder ve iktidarı sınıf yerine partiye verir (oysa iktidar konseylerin olmalıdır). Lenin her ne kadar her fırsatta "bolşeviklerin iktidara gelmesinden", "bolşeviklerin devlet iktidarını ele geçirmesinden" söz etmişse de, S.Murat Tura'nın bunlardan haberi yok anlaşılan (*). Siz hem partiyi öncü ve öğretmen olarak sınıf bilinci yerine ikame edeceksiniz hem de iktidarda bilinci ni **dışarda** (partide) bırakmış bir sınıfın oturmasını savunacaksınız ve / veya sınıf adına bilinci üstlenmiş partinin iktidarı da sınıf adına üstlenmesini uygun bulmayacaksınız, ne diyelim işiniz zor vallahi.

Aybar ve çevresini yatay parti modeliyle bir Stalinizm versiyonu üretmekle eleştiriyorsunuz. Tabii bu arada kendiniz de bir Leninizm versiyonu üretmekten geri kalmadan. Siz her ne kadar kabul etmeseniz de, Stalinizm dediğiniz şey de bir Marksizm, Leninizm versiyonudur bizden söylemesi ve dönüp dolaşıp kürkçü dükkanına geliyorsunuz haberiniz ola.

SON SÖZ

Marksizmin, Bernsteinizm, Menşevizm ya da Kautskyizmle olan bağları en az Leninizm'le olan bağları kadar meşrudur. Ama denilecektir ki, Marks sağ olsaydı bu "revizyonist" ve "oportünist"lerden yana olmazdı, hatta katıksız bir Leninist olacağını iddia etmek pek yanlış olmaz. Ama yine de sağlığında yazdıklarını reddetmedikçe bunun pek fazla anlamı olmazdı. Çünkü tüm bu eğilimler Marks'ın öngörülerinin doğal sonuçlarını varması gereken noktalara vardırmakta birleşiyorlardı. Bir farkla; **birincileri** teoriyi esas alıp Marks'ın çelişkilerini kendi içinde tutarlı kılmaya çalışarak, "güncel gerçekliğin" üzerinden atladılar. **Lenin** ise varılması gereken sonuçların doğurduğu çelişkilerin üzerinden atlayarak, Marks gibi "gerçekçi" ve "pratik" davrandı.

■

(*) Yine de bu konuda Tura'nın hakkını yememek gerekir. Çünkü "Stalinizme bizzat Lenin ve Troçki'nin tasarrufları yol açmış olabilir" diyerek bir açık kapı bırakıyor.

KİM ÖĞRENCİ OLMAK İSTİYOR?

Hatice ERTAN

Öğrencilik deyince hepimizin aklına üç aşağı beş yukarı bir yaşama biçimi gelmektedir. Öğrenciler farklı toplumsal kesimlerden geliyor olsalar dahi, günlerinin çoğunu alan bu sıfatları, onları birbirine benzer şekilde yaşamaya zorlamaktadır. Bu kelime çoğu yerde adları durumundadır, onlara yükümlülükler getirir, yasaklar getirir ve "haklar" getirir ve belirlenmiş bir kalıbın içine sokar ve kodlar. Sonunda onlar da kendilerini "öğrenci" olarak görürler. Artık her yerde "öğrenci" olarak davranırlar. Öğrenci eylemlerinin hızlı bir ivme kazandığı bu günlerde, üzerinde öncelikle durulması gereken kavramlardan biri budur. Bu insanlar öğrenci midir, yoksa öğrenmek isteyen insanlar mıdır? Bu soruya verilecek cevaplar "öğrenci istemleri" ve isteme biçimleri konusunda farklı tavırlar yaratacaktır. Kuralların şöyle ya da böyle olmasından önce kural denen şeyin varlığı sorgulanmalıdır. Bu sınırları çizilmiş durumu kabul etmek onu daha geniş boyutta sınırları çizilmiş düzenle birlikte kabul etmek demektir; yöneten/yönetilen ilişkisiyle; sınıflamalar, soyut kavramlar arasında yok edilen bireyle; etkinliğimiz dışındaki yasa ve sömürüyle kabul etmek demektir. Bu durumu reddetmek ise pekçok kimsenin anladığı gibi, o alanda bulunmamak değil, aksine yaşamın her parçasında, gün be gün sınıflamaları kırmaya ve özgürlük zeminleri yaratmaya yönelik bir mücadeledir. Bu toptan reddedişin, karşı çıkış tarzını ve kültürünü yaratır. Öncelikle, kişinin kendini "öğrenci" değil de öğrenmek için orada bulunan insan olarak görmesi istemlerini ve isteyiş biçimlerini belirlenmiş biçimler dışına çıkarmasını ve olaya bakış perspektifinin evrenselleşmesini sağlayacaktır. Aynı zamanda da onun bir anlamda düzenin bu kodlanmışlığa atfettiği baskılara bakışını genişletecektir. İnsanlar ister öğrenci, ister işçi, ister se memur ya da asker olsunlar, hepsinin farklı biçimlerde karşılaştıkları baskının temelinde ortak payda olarak yönetilen olmaları vardır. Ve bulundukları alanlardaki örgütlenmeleri, istemleri bu paydanın sorunları çerçevesinde olmalıdır ki, toptan bir reddedişi yaratabilsinler. Yoksa "öğrencilik istemleri", "demokratik mücadele" falan gibi lafazanlıklar yüzyıllardır süren bu düzenin ancak yeni bir biçimini doğurur bu da özgürlük isteminin bir kez daha ana karnında öldürülmesi olur. Kimilerinin sandığı gibi insanlar önce düzenin sınıflamalarına sahip çıkacak, sonra da onları aşacak şekilde programlanmış makinalar değildirler. Bu aşamalar yalnızca öyle düşünenlerin kafalarında mevcuttur. Yoksa tarihin her çağında yönetilmeyi reddeden, ama yönetmek de istemeyen ve ortaklaşmacılığı, dayanışmayı yaratmak isteyen hareketlerin ortaya çıkması mümkün olamazdı. Ya da onların bakışıyla bu insanlar aşamaları bilemeyecek kadar cahildiler. Oysa asıl cehalet ve dar fikirlilik kendini otoritenin tarihi ile sınırlamaktır. Yönetilmeye karşı mücadele, onun kurallarını reddederek her alanda verilebilir ve verilmelidir. Öğrencilerin "öğrenciliği" sorgulamaları onlara toplumun diğer kesimindeki insanlarla ortak sorunları olduğunu ve ancak birlikte çözüm aranabileceğini gösterecektir. İşçinin yaşamını işverenin, askerin yaşamını subayın, eline veren düzen, öğrencininkini de öğretmenin eline vermekte ve hepsini hukuğuyla kendi elinde toplamaktadır. Bu ikinci kişiler; işveren, subay veya öğretmen; insan olarak sahip oldukları özellikleriyle değil, düzenin onlara verdiği sıfatla bu "öldürme ya da yaşatma" yetkisine sahiptir. Peki sen "öğrenci" olarak neden bunu sorgulamıyorsun. Hiç kimsenin seni sınıfta bırakarak öğrenmeni engellemeye hakkı olabilir mi ya da kimseye böyle bir hak verdin mi? Neyi öğreneceğine neden sen değil de bir bilgisayar karar veriyor. Ya da bu bilgisayar hiçbir şey öğrenemeyeceğine karar veriyor. Kısacası üniversiteye sınavla alınmayı istiyor muyuz? Bilgi alacağımız kişileri, "öğretmenleri" neden biz seçemiyoruz; tabii öğretmek isteyenler arasından. Ya öğrenme saatleri, bunlar bizim yaşadığımız saatler, biz saptamalıyız. Sınıf geçme ya da okuldan atılma; bunlar da ne? Ne kadar süre bilgilenmek istediğime kim karar veriyor veya benim öğrenmiş olup olmadığıma. Bu konuda tek "yetkili merci" ben olmalıyım. Sınav sistemi yaşamımıza getirilen bir baskıdır. Üniversite harçları, ne için gerekli bu paralar? Eğitim sistemi denen o öğütücü organizmayı yaşatabilmek için mi? hizmetliler, büro memurları, sekreterler vs; bizi numaralamak, her yıl bir sürü fotoğraflarımızı alıp meraklılarına dağıtmak, sınav tehditleriyle yaşamımızı düzenlemek için bütün bunlar. Öğrenmek için , öğretmeyi sevenlerden öğrenmek için bu yok edici organizmaya ihtiyacımız yok. Bu konudaki daha önemli soru ise, paranın varlığının sorgulanmasıdır? Bir takım renkli kağıt parçalarını toplayıp, biriktirip istediklerimize ulaşmak için onları başkalarına veriyoruz. Bakkaldan ekmek alırken, üniveriteden de bilgi alıyoruz bunların karşılığında. Bunları toplayıp, biriktirme süreci günümüzün çoğunu koparak bizden alırken, aynı zamanda piyasa denen o dev sömürü çarkı varlığımızı yok ediyor. Neden bilgi dahil herşey birilerinin mülkü ve diğerleri onların peşinde koşturuyor? Bilgiyi öğretmeyi seven birinden öğrenip, ekmeği de ekmek yapmaktan hoşlanan bir diğerinden alamıyorum. Ve niye ben de zevk aldığım şeyleri yaratıp, ihtiyacı olanlara veremiyorum? Yoksa, bunlar birilerinin üzerimizdeki denetimlerini kaybetmemek için varlığını koruduğu şeyler mi? Evet gerçekten de öyle. Mülkiyet, para ve piyasa olmasa; bu insanın dolayımsız ilişkilerine ve doğal durumuna getiren müdahaleler olmasa merkezi yapılar iktidarlar nasıl denetimi sağlar ve nasıl varolabilirler? Birileri yönetiliyor olmasa, diğerleri nasıl yönetebilir? İşte bu nokta, yani para olgusunun sorgulanması öğrenci tanımının içine giren

insanların, toplumun diğer kesimlerindeki insanlarla ortak sorunlarının yakalanabileceği noktalardan biridir. Ve bu sorgulama temelinde üniversite harçlarına karşı çıkmak; baskıya ve sömürüye karşı çıkmanın, toptan reddedişin yolunu açar.

Öğrenci dernekleri, öğrencilerin veya öğrenmek için üniversitelerde bulunan insanların biraraya gelebilecekleri, ortak sorun ve hoşnutsuzluklarını tartışarak, bunlara çözüm arayabilecekleri bir platform olabilir ve olmaktadır. Ama bu örgütlenmelerde dikkat edilmesi gereken en önemli konu nasıl biraraya gelineceğidir. Buralarda yöneten / yönetilen ilişkisine dayalı merkezi yapılar oluşturmak bir yandan hoşnutsuz olduğumuz düzenin bir prototipini yaratmak olmakla birlikte, diğer yandan da kişiyle eylemi arasına bir yönetim organının kararları gibi dolayım sokacağından "öğrencilerin" olaylar kàrşısındaki duyarlılığının gelişmesini, tepkilerini biçimlendirme zeminlerini zedeleyecektir. Neden korkuluyor, farklı fikirlerin ortaya çıkmasından mı; herkesin tek bir tarzı benimsemesinden mi? Tepkiler öğrencilik konumunun dolayısıyla yönetilen konumunun reddi üzerine kurulursa bundan korkmak yerine hoşnut olunmalı. Çünkü bu çeşitlilik bir yandan yaygınlığı sağlayabileceği gibi bir yandan değişik tepki tarzlarını yaratacaktır. İnsanların kendi sorunlarına ve kendi yaşamlarına sahip çıkmalarını, kendi eylemlerinin kendileriyle bütün olmasını sağlayacaktır. Ve ancak bu, temelini yaşananın ta kendisinden alan karşı çıkışlar kalıcı olabilir, başka bir toplumsal "sınıflama" içinde de sürebilir. Kuşkusuz bu çeşitlilikten söz ederken, söyleminin başından sonuna dek otoriter olan faşizmi ve faşistleri bunun içine katmıyorum. O, özgürlüğe yönelik ve yönetilmeye karşı dinamiklerin geliştiği bir ortamda barınamayacağı gibi, ona buralarda varolma "hakkı" tanımak bu dinamiklerin gelişmesine vurulan bir darbe olur. Faşizme **bizim olan** herhangi bir ortamda yer yoktur. Şu sorulabilir, ya tepkiler böyle bir konumun reddi üzerine oturtulamazsa? Hayır çözüm yeni idareciler ya da bir çeşit zorbalar olmak değildir. Çünkü böylesi bir konum bunu zaten yaratamaz. Araç daima amaç tarafından belirlenir, birçok yerde de amacın ta kendisidir. Yalnızca, bu dinamiklerin geliştirilmesi için verilecek mücadele ve sarfedilecek çaba yolu açabilir.

Evet, bugün kim yaşamının başkalarınca düzenlenmesini; iktidar, eğitim sistemi ya da dernek yöneticileri; istiyor? Kim "öğrenci" olmak veya yönetilmek istiyor? ■

KÜLTÜR - SANAT - SALTANAT

ENTELLEKTÜELLER VE TARİHSEL BLÖF

banal'den çeviren: Aydın KARAL

"Akılsal mucizenin tarihi, sanıldığı gibi parlak değildir. Entellektüeller kendi tarihlerini kendileri yazmışlar VE BU İŞTE BLÖF YAPARAK KENDİ KENDİLERİNİ KAHRAMANLAŞTIRMIŞDIR. Alıcıları, aklın ürünlerinin gerekliliği ve önemi hakkında ikna etmek için gürültülü bir reklam kampanyası yürütülmüştür.

Entellektüellerin küstah bir deha kült ünün, kendi kendilerinin tanrılaştırılmasının propagandasını yaptıkları bu çarpık tarih yazımına dikkati çekiyoruz. Bu beyinsel **primadonna**'lar kendilerini tanrıların ve putların temsilcileri olarak allayıp pulladılar ve kendi menfaatleri yararına bir tapınmayı sahneye koydular.

Entellektüeller, mucizevi istisnaların tarihini uydurdular. Ortamın etkisi gizlendi ve anonim çalışmaların ağırlıklı gücü örtbas edildi. Her ne pahasına olursa olsun küstah 'mutlak deha' mitosu ve akıl'ın önceliği dogması yerleştirilmek istendi. (...) Genel, yani insani birleştiriciliği (bağlayıcılığı) olan kuvvetler, gözü dönmüş yobazın asosyal mitosunu dayatabilmesi için unutturuldular. Sanat ürünlerinin büyük çoğunluğunun anonim bir çalışma ile, kollektif olarak ortaya çıkarıldığı gizlendi.

Tarihçiler ani bir mucizenin göz kamaştırıcı tarihinde yoğunlaştılar ve bireysel olarak girişilip başarılan sanat eserlerinin son derece nadir olduklarını, istisnalar teşkil ettiklerini gizlediler. Entellektüeller görünürde cüretkâr deneylere giriştiler, oysa bunlar yumuşak zeminde atılmış taklalardı. Sanatçılar, yalnızca estetik deneylere giriştikleri için böyle bir akrobasinin hiçbir tehlikesi yoktu. 'En yeni' şeyleri resmetmiş ama gerçeklikle ya da yaşayan güncellikle olan ilişkiyi yitirmişlerdi. Bu yüzden modern sanat neticesiz kaldı ve gerçek durumlara hemen hemen hiçbir etkisi olmadı." (Carl Einstein, 'Die Fabrikation der Fiktionen' - Kurguların Fabrikasyonu)

BLÖF SÜRÜYOR

28 yaşındaki Josef Kleer, 13 Nisan 1983'te Amerikan ressamı Barnett Newman'ın Berlin Ulusal Galerisi'ndeki 'Who's Afraid of Red Yellow and Blue' Kırmızı, sarı ve mavi'den kim korkar) adlı 2,7 milyonluk yeni tablosunu yumruklarla ve tekmelerle ağır hasara uğrattığında, sanat dünyasında çılgın ve barbar olarak nitelendirildi. Fail açıklama olarak, parçaladığı tablonun yanına, üstünde 'bu defter bir sanat eseridir' yazan bir bütçe defteri koydu. Yakalandıktan sonra ise şu beyanda bulundu: 'Resim beni korkutuyor!'

Halka açık sergiler gittikçe daha fazla tahrip ediliyorlar. Michalengelo'lar ve Rubens'in, İspanya Kralı IV. Filip'i gösteren, yakılan tablosu gibi eski ustaların eserleri, saldırılar için alışılagelmiş hedefler oldular. Sanat mesenleri, sanatçılar ve entellektüeller patolojik, faşist eğilimlerden sözediyorlar. "Sanat vandalizmi, birçok insan tarafından sevilip değer verilen ve bu yüzden nefret uyandıran şeylere karşı patolojik bir tepki duymadır." diyor entellektüel E.Fromm. Ama yine de halk, vandalları kahraman olarak kutluyor.

İsviçre'deki Kültür inisiyatifi (Devlet bütçesinin % 1'i kültür harcamalarına ayrılacaktı) oylamasından sonra da, eski tecrübeler tekrar kanıtlandı. Halkın çoğunluğu, kültür için ya çok az para ayırmak, ya da hiç ayırmamak istiyordu. Bu durum entellektüelleri ve sanatçıları rahatsız ediyor; ürettikleri mal: kültür, böyle kötü bir talep karşısında kendi değerlerinin altında satılmaya devam etmek zorunda. Kültürün, çoğunluğu eğitimsiz ve lakâyt olan bu barbarların arasında işi zor. Anlaşılmaya ihtiyacı var; herkesin gücü buna yetmiyor işte, zaten öyle olsaydı aklın ve toplumun devrimini çoktan yapmıştık!

Evet, evet, kitleler bize böyle bir mesaj veriyor, biz devrimcilere, özellikle kültürle böylesine ilgilendiğimizden, böylesine hayal kırıklığına uğrayan bizlere; ve biz 'bunlar birşey anlamaz', 'bunlar zaten gizli faşist' gibi sözlerle kendimizi; yalnızca kültürsüz insanların değil, aksine herşeyden önce -aydınlatmacı amaçlarla yaydığımız- kültürün özünün de kifâyetsiz olduğunu görmekten alıkoyuyoruz. Ne ajitprop ne de epik tiyatro bugüne kadar herkesi ikna edemediler; çünkü her zaman iki efendiye: özgürleşmeye ve baskı altında tutmaya -çoğunlukla bir ve aynı yüzle- hizmet ettiler.

Sanatın yadsınmasının derin bir anlamı vardır ve bu şimdiye kadar güç ve iktidarla ilgili bir sorun olagelmiştir. Barbara Engel de **Weltwoche**'de sanat eserlerine karşı kırıp dökme (vandalizm) eylemleri üzerine yazdığı yazıda, benzer bir sonuca varıyor. "Elit bir azınlığın beğenisi, çoğunluğa zorla kabul ettirilmektedir. O çoğunluk ki, güçsüz ve ihmal edilmiş bir konumdadır ve nihayet kendine iyi bir kurban bulmuştur: savunmasız ve suçsuz olan sanat eseri."

Vandal, mevcut otoriteye karşı potansiyel bir devrimci mi?

BLÖF'ÜN İCADI

Halkta kültüre karşı derin bir itimatsızlık olduğunun, bunun daima reel iktidar ilişkilerinden kaynaklandığının, uzun ve anlaşılabilir bir öyküsü vardır.

Günümüzden çok önce, 43 yılında Gaius Julius Caeser, Kayzer (İmparator) oluyordu ve Cicero adındaki filazof-şair,

yeni imparatora olan antipatisinden ötürü -giderayak Sezar'ı öven bir söylev vermeyi ihmal etmeden- çiftliğine çekiliyordu.

İşte bu Cicero, çiftliğinde yazdığı eseri **Tusculaneer** (konuşmalar)de bize uğursuz bir tanımlama yaptı. **Cultura animi** adını verdiği bir çeşit ruh terbiyesinden söz etti. W. Raith, bu konuyu ayrıntılı olarak incelediği **Das Verlassene İmperium** (Terkedilmiş İmparatorluk) adlı kitabında şunları yazıyor: 'CULTURA ANIMI' tanımlaması yeniydi, muhtemelen Cicero'nun özgün bir buluşuydu. VE BAZI SONUÇLARA YOL AÇMASI GEREKTİ: ÇÜNKÜ 'CULTURA'NIN BU YENİ ANLAMI ZİHİNLERE ÖYLE ETKİLİ BİR BİÇİMDE YERLEŞTİ Kİ, 'COLERE' (TOPLAMAK, OKUMAK, BİÇMEK) KÖKÜNDEN GELEN KELİMENİN ESAS ANLAMININ YERİNE GEÇTİ. ARTIK, BU KELİME ORİJİNAL ANLAMINDA KULLANILMAK İSTENDİĞİNDE BAŞINA 'AGER' (=AGRI CULTURA) GİBİ BİR ÖNEK KONULMASI GEREKİYORDU. (...) BU YENİ 'CULTURA' KAVRAMI BAŞTAN İTİBAREN TAMAMEN BELİRLİ BİR DOĞRULTUYA YÖNELİKTİ. CICERO GİBİLERİNİN KÜLTÜRDEN NE ANLADIKLARINI YANSITIYORDU: OKUL, YÜKSEK ÖĞRENİM, BİLİM YA DA MÜZİK ÇALIŞMASI YOLUYLA KAZANILAN 'AKILSAL' ŞEYLER, YANİ TAM DA KENT İNSANLARINI KÖYLÜLERDEN AYIRAN, BURJUVA, KENTLİ ÖZELLİKLER."

Kültürlü-kültürsüz, eğitimliler-eğitimsizler, barbarlar-sanatçılar gibi ayırımlar otoritenin ve emperyalizmin, ırkçılığın ve cinsiyetçiliğin ön yargıları olagelmişlerdir. Tarihsel gelişme boyunca gittikçe daha fazla belirsizleşen bu karşıtlık, kentsel ve kırsal alanların, kültür ve yönetim merkezi ile bölgesel çevrenin birbirinden ayrılması biçiminde günümüze kadar gelmiştir. Ortaçağda bu Romalı kültür kavramı ortadan kayboldu ve yerini tekrar ekip biçen o çiftçi kavrama bıraktı. (bunun, merkezlerin, yani kentlerin çöküşü ile eşzamanlı olduğu dikkat çekicidir). Rönesans, kentin yönetim ve ticaret merkezi olarak yeniden fethedilişi ile birlikte, Cicero'nun kültür kavramını da geri getirdi.

"Yüksek kültürler, tamamen, yüzlerce ve binlerce yıl işlenip ekilmiş tarımsal çevre üzerinde yükseldikleri, onu hoyratça sömürdükleri için varolabilmişlerdir." (W.Raith)

Rönesans, ortaçağın karanlık kışından sonra, kültürün bugün hâlâ süren baharını getirdi. Ama gerçekte, bu baharda çiçeklenen özgür insan(lar)ın kültürü değil, devletin merkeziyetçiliğiydi. (Özellikle rönesansın merkezlerinde, bugünkü İtalya'nın bulunduğu bölgede, kentin ve devletin, şehir-devletleri halinde tek bir yapıda biçimlenişi dikkat çekicidir.) O zamanın sanatçıları bir hükümdarın ya da zengin bir tüccarın hizmetinde çalışıyorlardı, dolayısıyla o günkü ressam ve müzisyenler daha çok el sanatçıları ile kıyaslanabilirler. Günümüzde Da Vinci, Raffael, Albinoni vb. gibi tek tek isimlerin, zamanlarının sanatsal dehasını temsil ettiklerine seve seve inanılıyor. Oysa bu isimler yüzyıllar boyunca bir yanılsama oluşturmuşlardır. Çünkü, büyük ustaların arkasında genellikle bir atelye -Da Vinci'nin tasarımlarını yürüten atelye gibi- vardı. Bugün çok yaygın olan bu isimler, sanat eserlerini sayısız isimsiz kalfaya yaptıran atelye sahiplerinden, yani küçük işletmecilerden başka bir şey değillerdi. (Bosch da dahil olmak üzere Flaman ustalarını, ya da endüstriyel besteleme yöntemini yaygın bir şekilde kullanan müzisyenleri de unutmayalım.)

Bu erken kapitalizm için teorik iskeleti de şairler ve düşünürler kurdular. Antik çağın ürünlerini, Platon'u ya da bugün de tanınan Cicero (ki bize bütün bir hümanizmi sunan odur) gibi yazarları günışığına çıkardılar. Rönesans çağının hükümdarlarının baş şahitleri olarak, tam da şehir devletlerinde yaşamış olan antik yazarların kullanılmış olması bir kez daha dikkat çekiciydi (ve dikkat çekicidir). Ama atılan bu adım gayet mantıklı değil miydi? Örneğin Platon, ütopik devletinde yönetimi altın adamlara, yaşamın sürdürülmesi için gerekli işleri de iş kölelerine ve demir adamlara vermek istememiş miydi? Antik çağda **Polis,** yaşamın ganimet olarak alınmış kölelerin çalışması üzerinde yükseldiği bir merkez değil miydi? Ortaçağa kadar her türlü çalışma ayıp, yüce bir akıl'a yakışmayan bir şey olarak görülmüyor muydu? Rönesans ile, köylülerin dıştalanması ve yaklaşan fabrikasyon dünyasına yeni köle pazarları ve hammadde kaynakları sağlayan Asya, Afrika ve yeni keşfedilmiş Amerika'nın fetihleri arasında paralellikler yok muydu? Gayet açıktır ki, yeniden uyanan (hortlayan?) emperyalizm için, sanat gerekliydi. Erk'in ve iktidarın tasdikleyicisi olarak entellektüellere ihtiyaç vardı. Ve hatta Machiavelli'nin 'İmparator' adlı kitabına dayanılarak, hükmetmek bir sanat, hükümdarlar ise birer sanatçı olarak takdim ediliyorlardı.

Bilgi sahipleri, kendi güçlerinin farkına çabuk vardılar ve iktidardan daha fazla pay alma taleplerini ütopik romanlarda örtülü olarak dile getirdiler. Thomas Morus'un 'Utopia', Campanella'nın 'Güneş Ülkesi' gibi romanları böyle ortaya çıktı. Bütün bu romanlarda sanat ve sanatçılar gelecek toplumların eğiten ve hükmeden gücü olarak sunuluyorlardı (bazı bölümlerde sanatçılar, işi peygamberliklerini ilan etmeye kadar vardırdılar). Tek bir hükümdarın yüceltilmesi ile bireysel, sanatçılık imajının, dahi ve yalnız düşünür ve sanatçılar imajlarının oluşturulması işi atbaşı yürüdü. Ama halkın çoğunluğu, yöneticilerinin sanatsal faaliyetleri karşısında ilgisiz kaldı. Onlar yaşam kavgası vermek zorundaydılar. Söyledikleri şarkılar ve yaptıkları resimler, kulübelerindeki sıkıntılı havayı dağıtabilmek ya da hükümdarlara karşı giriştikleri kavgada cesaretlerini arttırabilmek içindi. Ve bir kimseyi salt daha güzel şarkı söylediği ya da daha neşeli şarkılar uydurduğu için daha iyi bir insan olarak görmek kimsenin aklına gelmemişti.

BLÖF'ÜN HALKA MALOLUŞU

Reformasyon yıllarında köylülerin ve gündelikçi işçilerin saflarında yer alan kimi bilgeler olmuştur. Ama Örneğin Thomas Münzer, köylüler savaşı hakkında bilinmesi gerekenlerin eksik ve aşırı bir biçimde kişilere indirgenmiş olarak yazıldığı bir tarih yazımının ürünüdür. Bugün köylü ve **Bundschuh** (*) Jos Fritz'in tarihi (özellikle komünist tarih yazımında) Thomas Münzer'e karşıt örnek olarak seve seve gündeme getirilmektedir. Ama nihayetinde bu tavır da geçreğin aynı biçimde tahrif edilişinden başka bir şey değildir. Çünkü köylüler, şövalyeler ve **Bundschuh**'lar herhangi bir entellektüelin çağrısına uyarak değil, aksine tam da kendi içinde bulundukları durumdan yola çıkarak, spontan bir tavırla hareket etmişlerdir. Bugün çok meşhur olan isimlerin çoğu 'yol arkadaşı'ydılar ve ancak devrimci süreçlere müdahale edildikten sonra onlara elebaşı yaftası takılmıştır. Otorite'ler bugüne kadar, her kadın ve erkeğin spontane bir başkaldırıyı yürütebilecek kabiliyette olduğunu düşünememiş ve düşünememektedirler.

(Bu, kitlelerin etkilere açık olmadıkları anlamına gelmez; aksine tam da bu insanlar kendi spontaneliklerine ve kendilerine yeterince güvenemediklerinden, tam da bu nedenden ötürü, bugüne kadar bir devrim başarılı olamamış, çünkü her defasında yenilmiş ya da entellektüeller veya iktidar hırslıları tarafından kendi amaçları doğrultusunda saptırılmıştır.)

Fransız ihtilalinden az öncesine kadar sanat, yalnızca iktidarın temsilciliğini yapmaktaydı; bu yüzden, o zamandan bugüne kadar bir de muhalif sanat oluşmuştur.

Ansiklopedistler, Fransız İhtilali'nden önce insanları eğitmek ve aydınlatmak iddiası ile ortaya çıktılar. Onlar, yani entellektüeller, öğretmenlerin yerini almalıydılar. Günümüzün sanat çevrelerince anıldığı gibi, 'aydınlanma dönemi' başladı.

(*) Bundschuh: Ortaçağda, Alman köylülerinin giydiği, bilekten bağlanan bir ayakkabı türü. 13. yüzyıldan itibaren bu ayakkabı köylülüğün simgesi olmuştur (Bağcıklı ayakkabı)

14. yüzyılın sonlarında Alman köylü ayaklanmalarında köylüler, oluşturdukları öz-örgütlenmelerine Bundschuh adını verdiler ve Bayraklarında -soyluların çizmesine karşıt olarak- bu ayakkabıyı sembol olarak kullandılar. Bu birliklerin üyeleri de aynı adla anıldı.

1493'te kurulan ilk Bundschuh'un ayaklanması anında bastırıldı. Jos Fritz 1501 ile 1517 arasındaki bir dizi Bundschuh ayaklanmasının doğal önderidir. (Ç.N.)

Ama ne biçim öğretmenlerdi bunlar böyle? Voltaire 'büyük' Friedrich'in koruması altında felsefe yapıyor, kral halkı kırbaçlattırdıkça, insan aklının geliştirilmesinin mümkün olduğu doğrultusunda akıl yürüterek tepki veriyordu. Eskil toplumdaki sade bir hayatın hayalleriyle yaşayan Rousseau, kendini ancak kendi sefaletinden kurtuluncaya kadar sıradan insanların yanında hissetmiş; özgür ve antiotoriter bir eğitimden söz eden romanı 'Emile'i yazabilmek için kendi çocuklarını açlığa terk etmişti. Bizzat, kendi aydınlatmacı rolünü çok iyi bilen Diderot, Çariçe'nin yardımı olmasaydı (Çariçe'nin sanat danışmanlığını yapmıştır) günlük yaşamın banalliğinde çoktan boğulup gitmişti. Devrimci ve modern sanatçıların çoğunun, kendi günlük yaşamlarında ne kadar tutucu ve gerici kafalar oldukları dikkat çekicidir.

"Aslında bu **imaginatif** (imgelemsel) sanat, karamsar bir teslimiyet içermektedir. Gerçekliğe daha fazla tahammül edilememekte ya da idealize etme mekanizması içinde, gerçeklikle olan ilişki kopmaktadır. Başkaldırının teorik veya **imaginatif** (imgelemsel) olması, hârika ideolojik formüller arayışı, karşı devrimci bir etki yaratmaktadır." (C.Einstein, Fabrik der Fiktion). Aydınlanma ruhu, bugüne kadar muhalif sanatın temel direği olarak kalmıştır.

BLÖF ARTIK İYİCE YERLEŞTİ

"İşçiler için sanat; bir işçinin yaşam şartları temelden değiştirilmekle kalınmamalı, çocukluğundan itibaren aldığı eğitimin seviyesi de onu sanat ürünlerine ulaşabilir kılmalıdır." (P.Weiss, Not Defterleri)

Eğer bir Max Frisch, Solothurn edebiyat günlerinde aydınlanmanın başarısızlığa uğradığını söyleyebiliyorsa, bu, geç edinilmiş bir tecrübe olarak değil, aksine, aydınlanmayla etle tırnak gibi kaynaşmış olan entellektüellerin rollerinin görmezlikten gelinmesi için yapılmış bir retorik hilesi olarak algılanmalıdır.

P.Sloterijk bu retoriği 'Aydınlanmanın Aydınlatılmış Engellenişi' adlı bölümde betimlemektedir. "Kuşkusuz aydınlanmanın muazzam bir başarısı vardır. Onun cephanesinde yalnızca eleştirinin silahları bulunmaktadır; bu durumu yalıtılmış olarak ele alan bir kimse, böylesine donatılmış bir kesimin 'Fikir mücadelesinde' mutlak bir galibiyet alacağını düşünebilir. Ama hiçbir kesim, bu silahların hepsini yalnızca kendisi için alıkoyamaz. Eleştiri, sırtını yekpâre bir yandaş kitlesine dayamamakta, tersine bir sürü okul, fraksiyon, akım, avangard arasında dağılıp gitmektedir. (...) Bilgi iktidar demek olduğu için, bunlardan herbiri, bilginin merkezinde kalabilmek amacıyla, diğerlerine karşı bilgi üstünlüğünü edinmeye çalışmaktadır." (Kritik der Zynichen Vernunft, Sinik Aklın Eleştirisi).

Sloterdijk, muhalif kültürün güncel konumunun bir görünümünü çiziyor: varolana karşı eleştireldir ama eleştiriyi analitik bir unsur olarak kendine karşı kullanamamaktadır. Aydınlanma artık yalnızca bir iktidar aygıtıdır ve hiçbir özgürleştirici perspektif içermemektedir. Aydınlanmanın ve sanatın (= iktidarın) eleştirisinde ve 'aydınlatmacı'ların olmadığı bir 'aydınlanma'nın gelişmesinde kullanılmak dışında bir hayrı dokunmamaktadır.

(Alıntılarla ve eğitilmiş kentli bilgisiyle yani sanat ve eğitimle, sanatın ve eğitimin altındaki taşı çekmeye çalışmak, bizzat bu yazının da açmazını oluşturmaktadır.) Diyalektik ve Eleştiri ilkilemine, daha sonra, Benjamin ve Einstein'den söz edilirken değinilecek.

Dada hareketinin başlarında, bir antisanat ya da eleştiri formüle etme çabalarının başarısızlığı hem devrim yapıp hem de sanatçı statüsünü korumak isteyen entellektüel kısır döngünün bir kanıtıdır. (Sloterdijk'te de, aydınlatmacıların belasını kavramasına ve erke karşı anarşizan düşüncelere varmasına rağmen, bir dada eleştirisine rastlanmamaktadır.)

Kimse, kendi ayrıcalıklı konumuna son vermeden, sanatın gölgesinden kurtulamaz. Eğer devrimci amaçlar kurban edilirse, o zaman sanat saf bir 'l'art pour l'art' (*)'a, içi boş bir çuvala dönüşür.

Erken dönemin işçi hareketinin 'Bilgi İktidardır' sloganı, daha mücadeleye başlamadan bir yenilgi ilanı anlamına geliyordu. Bu hareketin teorisyenleri kendi rollerini herkese (ya da birkaç kişiye daha) dağıtmak isteyen, böylelikle farkında olmadan kapitalizmin çiçeklenmesine katkıda bulunan, eğitim görmüş kentli entellektüellerdi.

"Sona ermekte olan ondokuzuncu yüzyılın ressamları, teknik momentleri, belirleyici semboller olarak vurguladılar. Böylelikle sanat nihayet sosyal açıdan tarafsızlaşmıştı! Çevreye ve yaşanan ortama karşı egosentrik (benmerkezci) aldırmazlık, dar bir azınlığa ait olan sanatçı ile çalışan kitleler arasındaki uçurumu kanıtlamaktadır. (Sanatçılar, mevcut toplumsal eğilimlerden yalnızca bir tanesine, yani, ondokuzuncu yüzyılın karakteristik özelliği olan teknik kastların oluşturulmasına ve farklılaştırmaya uyum gösterdiler. Burjuva uzmanları oldular. Bu sanat manevi ve ekonomik açılardan, bireysel girişimciliğin olgunlaştığı liberal dönemin bir unsurudur.

Bireysel kapitalist toplum, bir gelenek ve bağlayıcılığa olan anlaşmalar oluşturmaktan acizdi. Bu kuşakta norm'lara karşı bir korku hüküm sürüyordu. Böylelikle son kriterler de eriyip gittiler ve bir istisnalar yarışı başladı. Kapsayıcı sosyal geleneklerin ve yaptırım gücü olan düşüncelerin eksikliği sözkonusuydu. Resimlerde ve şiirlerde, tekil olan, gerçekliğin bir yedeği yerine geçti. Bireysel kapitalist olunuyor, küçük işletmeci olarak çalışılıyor ve kişi, kendi kişisel düşünce sistemini kuruyordu, (bir anlaşmaya, bir common sence' e (**) giden her yol kapalıydı)." (C.Einstein: Fabrikasyon der Fiktionen - Kurguların Fabrikasyonu)

(*) l'art pour l'art = sanat için sanat
(**) Common sence: sağduyu

"Papa II. Jean Paul, önceki gün Şilili rejim aleyhtarı ve işçi liderleri ile de görüştü. Papa **Liberal Sanat ve Bilimsel Akademisi** profesörleri ile yaptığı görüşmede de, profesörlerin **"halkın bilincinin oluşmasında aktif rol oynamalarını istedi"** (Cumhuriyet, 5 Nisan, 1987)

Şili halkı da zaten, profesörler Papa'nın ricasını yerine getirmekte biraz geç kaldıkları için, yıllardır hayleye, bilinçsizce bir mücadele vermekteydi!...

BLÖF HAREKETE GEÇİYOR

"Gerçek bir dadacı olmak için, aynı zamanda antidadacı da olunmalıdır." (Dada sloganı). Sanat'a fantezinin ve insani varoluş'un özgürlüğü anlamını verebilmek için bugün bir antisanat oluşturmak gerekiyor. Bugünkü sanat ürünlerine ve sanatçılara bakıldığında, insan Campanellas'nın Güneş Ülkesi'nde yaşadığını sanıyor. Muhalif sanat hareketinin bugün, yeni bir toplum oluşturulmasında pek bir önemi yok, kültürel sorunlar da bazı talepler ve koruma önlemleri'nden ileri gitmiyor. Bu 80 hareketinin (*) ana karakteriydi, bu hareket kültür pastasının büyük parçasının yerleşik girişimlere, örneğin Opera binasına ayrılmasına tepki olarak, (tam da bu ayaklanmada, başlangıçtaki devrimci öğe, kültür ve partiler tarafından yutulmuştur) - ama kendisine de daha fazla pay verilinceye kadar ayaklanmıştı. Devletin bu olaylardaki stratejisi bizi hiç şaşırtmıyor: Kültür'e, kültür'e karşı kullanılmadığı ve toplumun devrimcileştirilmesinde bir rol oynamadığı sürece izin verilmektedir. Ama muhalif kültür, hükmedenler tarafından çizilmiş olan sınırlardan ve belirlenmiş çerçevelerden dışarı çıkmadıkça, haklılığını, en azından iddiasını kaybetmektedir.

Dadacıların fikri, bizi eleştirel bir sanat ve sanatçı davranışına götürüyor. Bir sanatçı olmak için aynı zamanda antisanatçı da olunabilmelidir. Bu anti-sanatçılar, kendi toplumsal konumlarına eleştirel bir atıfta bulunmuş olmaktadırlar, (internasyonal Situasyonalist'ler örneğinde olduğu gibi)

Hans Arp: "İktidar düşkünlüklerinde, halkı aptallaştırmak için sanatı kullanan haydutların ayaklanacağını seziyorduk." dada Manifestosu 1918: "Dadanın hiçbir anlamı yoktur - Dada kafadan atılmıştır. Sanat uykuya yatacak. Sanat papağanlarının laf kalabalığının yerini dada alacak. Sanatın ameliyat edilmesi gerekiyor. Sanat özel bir taleptir, şişirme sisteminin mahcubiyetiyle ısıtılmıştır, histeridir, Atelyede doğmuştur." Hans Richter: "Dadanın bu negatif sınırlamaları, reddetmeye ihtiyacı olanların reddedilmesiyle ortaya çıkmıştır. Ama reddediş, akılsal ve ruhsal özgürlük isteminden kaynaklanmıştır."

(*) "Zürih hareketi", bütçeden alternatif kültür faaliyetlerine daha fazla ödenek ayrılması talebiyle yola çıkmıştı. (Örneğin, Opera binasının onarımı için 21 milyon frank, otonom gençlik merkezi için 40.000 frank ayrılmasına tepki olarak yapılan gösteriler, sokak çatışmalarına dönüşmüştü (Ç.N.)

Peki anti-sanat nedir; modern olan herşeyi 'soysuzlaşmış' diyerek parçalayan Faşizm de bir çeşit anti-sanat değil miydi? Öyleyse anti-sanat faşizan mıdır?

Sanırım, faşizmden söz edilecekse, faşizmin anti-sanat olmadığının, tam tersine büyük ölçüde estetize edilmiş bir sanatı oluşturduğunun bilincinde olunmalıdır. Ama faşizm, kendisinden önceki hiçbir hareketin yapamadığı kadar, dışlanmış unsurları ve kayıtsız kesimleri, yani köylüleri ve sanatla ilgilenmeyen kitleleri kendine katmayı başarabilmiştir. Faşizm modern kültüre, yani kültürün kendisine (yine kent/kırsal alan kopukluğu) duyulan öfkeyi, ulusal ve realist bir kültürün yerleştirilmesiyle kaynaştırabilmeyi başarmıştır. Tam da faşizmin sembolü liktörler demeti, emperyalist Roma hükümdarlığının simgesi olan liktörler demetleri, Cicero'nun 'kültürüyle olan bağları canlı tutmaya yarıyorlar. Burada yüksek bir kültür adına işgal edilmiş, öldürülmüştür; 6 milyon Yahudi, yabancı halklar, örneğin Habeşler, katledilmiştir, bütün bunlar Dante'nin ve Goethe'-nin adına yapılmıştır.

Stalin'in 2 milyon kurbanını da unutmamalı. Burada da Parti, kitleleri, güvensizliği, yaşamın ve kültürün bin yıllık kopukluğunu, entellektüel olmayanları devre dışı bırakmak ve modern olan herşeyi kovuşturmak için kullanmıştır. Burada da amaç başka bir kültürün kurulmasıdır. Önce kültür adına köylüler (kulaklar), kovuşturulmuş, sonra bunu kovuşturanların (entellektüellerin) kovuşturulması takip etmiştir. Sanat anti-sanatı kovuşturduğunda, sonunda kendisi de kurban gider, bu yüzden:

Sanatı anti-sanatçı değil, aksine, sanatın başka bir kavranışını (faşizm) kırmak isteyen 'eleştirel' parçalar, çünkü anti-sanatçı sanatla ilgilenmez, bu yüzden onu bastırmak ya da parçalamak istemez. Ya da o, herşeye sanat gözüyle bakar (Dada).

BLÖFÜN KEŞFEDİLİŞİ

"Kitlelerin, mülkiyet ilişkilerini değiştirmeye hakları vardır. Faşizm bunun dondurulmasının bir ifadesini aramaktadır. Bu da mantıken, politik yaşamın estetize edilmesiyle sonuçlanmaktadır. Dekadans d'Anuncio ile politikaya girişini ilan etmiştir; Futurizm Marinetti ile ve Schwabinger geleneği Hitler ile.Politika'nın estetikleştirilmesi için gösterilen bütün çabalar bir noktaya yakınsamaktadır. Bu nokta savaştır. Savaş ve yalnızca savaş, aslında mülkiyet ilişkilerinin değiştirilmesini isteyen kitlelere, başka bir hedef gösterilebilir. Faşizmin politikayı estetize etme girişimi, ancak böyle sağlama alınabilir. Komünizm onu sanatın politize edilmesiyle yanıtlar." (Walter Benjamin, Teknik Olarak Yeniden Üretilebilirliği Çağında Sanat)

Benjamin sanatı politize etmeyi önerirken iyice düşünememişti. Çünkü sanatın hiç de politize edilmesi gerekmemektedir, çünkü sanat daima politiktir. **(Polis = erk)**. C.Einstein da, Stalinizmin örneklediği gibi bir kitle kültürü önermişti, ancak Einstein İspanya İç Savaşı'nda hayatının deneyimini yaşadı, Durruti tugayında, iktidarsız bir toplum için dövüşürken, liberterliğin yaşama geçirilmesinin mümkün olduğunu gördü; yeni bir sanat, yeni bir dünya kurmanın kültürüydü. Carl Einstein orada, sanatsal değerine bakılmaksızın kiliseleri yıkan köylüleri gördü; çünkü onlar için özgür yaşamaktan daha değerli bir şey yoktu, gerçek sanat yaşamı sürdürebilmekti; açıkçası yaşamın kendisiydi. Ne zaman ki, entellektüeller kitleler üzerinde etkili olabildiler. (kitlelerin kendine güveni ve devrim üzerine olan notu hatırlayın) ancak o zaman insanlar sanat değerini gözönüne almaya başladılar. Bu da matrak sahnelere yolaçtı: Köylüler bir kiliseyi kırıp döküyorlar, ancak sanat uzmanı bir entellektüeli korumaya değer olmadığını söyledikten sonra yakıyorlardı. Burada W. Benjamin de olsa sanatın politik değil, yalnızca devrimci (sanat veya antisanat olarak) olması gerektiğini anlayabilirdi. C.Einstein bunu uzun süredir sezmişti ama günümüzdeki insanların çoğu gibi o da, özgürlüğün bir ütopya olduğuna inanıyordu.

"Herşeyin genel olarak belirlenmişliği insanı yıldırdı ve yaşam tecrübesini geçersiz ve değersiz kıldı. Ortalama insan, yaşamının, yukardakiler tarafından hazırlanıp dayatılan, sıkı belirlenmiş kanunlara göre sürdüğüne inandı. Hiyerarşik mistik belirleme yerine bilimsel belirleme. Rastlantı unsuru acınacak ölçüde azalmıştı. Maceraya giden yol çetinleştirilmişti." C.Einstein, Die Fabrikation der Fiktion.

Macera, evet entellektüeller bunu hep istemişlerdir, ama böylelikle sıradan vatandaştan daha iyi veya daha kötü bir konumda yer almazlar; yalnızca kendi gözlerini, diğerlerinden daha fazla, kendi yanılsamaları ile kamaştırmaktadırlar. Bütün bir kültür dünyası sanatçının toplumu diğerlerinden daha iyi değerlendirebileceği yanılsamasıyla yaşamaktadır.

Bu yüzden solcu yayınlar, toplumsal sorunlarda sayfalarını konunun doğrudan ilgililerine değil, Max Frosch gibi semenderlere açmaktadırlar. Bu yanılsama binlerce entellektüeli devrimci partilerin kollarına sürdü. Ve bugün de kitlelerdeki bilinçsizliği gidermek düşüncesiyle hâlâ sürüyor. Partilerde bir yukarısı ve bir de aşağısı olduğundan, yani bir öğretmen-öğrenci ilişkisi hüküm sürdüğünden, Marksizmin hâlâ entellektüelleri çe-

ken esas odak noktası olması bizi şaşırtmıyor.

"Son saptama abartmalıydı ama entellektüellerin, kendilerini komünist eylemlerin hizmetine vermekteki isteklilikleri bu yıllarda daha az olmadı. Üstelik politik kavrayışsızlıkları onları, bütün gerçeklere rağmen, komünizmi Hitler'e karşı tek denge kuvveti olarak görmeye itti. Entellektüeller de Eski Fransız komünisti Auguste Lecoueur'un onlar için isabetli bir şekilde söylediği gibi "zannedilmiş bir şey gerçek bir şeydir" anlayışındaydı." (Babette Gross, Willi Münzberg, Politik Bir Biyografi)

Münzenberg'in büyük silahı, parti'nin politik taleplerine karşı anlayışsızlıkla duran, ama içgüdüsel olarak sosyalizme ve komünizme çekildiklerini hisseden kitlelerle, alışılmamış bir yolla konuşmayı başarabilmesi, burada etkisini göstermektedir. Bugün de Marksizm bu bilinçli olarak yaratılmış 'en önemli antifaşist güç' mitosu sayesinde yaşamaktadır.

"Böylece görüldü ki, talep edilen özgürlüklerin çoğu - toplumun, kültürün, sanatın ve cinselliğin - bir çeşit iktidar söylemi içinde konuşulmaktaydı; bastırılanların günışığına çıkartılmasıyla övünülmekte, aynı şeyin başka bir alanda bizzat bastırıldığı görülmemekteydi." (R.Barthes, 'Leçon')

Barthes'in de dediği gibi, entellektüeller, hiçbir zaman kendi rollerini görebilme yeteneğinde olamadılar. Hitler'le, Cicero'nun Sezar'la yaptığı gibi, Stalin'i yüceltmek için savaştılar. Ayrıca tam da sanat alanında faşizm ile Marksizm-Leninizm arasındaki paralellikler onlar için açık olsa gerekti. Çünkü fütürist sanatçılar hareketi bu ideolojiyi açık seçik ortaya koydu. Lenin ve Troçki'yle birlikte, sonradan Mussolini'nin de övdüğü fütürizm, tekil sanatçının öncülüğünü ve partinin rehberliğini kutsuyordu.

Marinetti'nin Manifestosu: "Biz fütüristler, 27 yıldır savaşın antiestetik olarak tanımlanmasına karşı çıkıyoruz. Savaş güzeldir, çünkü gaz maskeleri, korkutucu megafonlar, alev atıcıları ve tanklar sayesinde insanın boyunduruk altındaki makina üzerindeki iktidarını kurmaktadır."

Aptallık diye bir şey yoktur ve bu rehberler ve sanatçılar için de böyledir. Sadece erkin abartılmış benlik duygusunun kasıntılığı vardır. Bu, sanatçıların sanatçılara dönüşmesini sağlayan şey, tam da sanatçıları konumlarını olduğu gibi görmekten alıkoyan şeydir.Bu kasıntılık sanatçıları, kendilerine ufak dozlarda bir ideoloji sağlayan sanatçılar olarak ayrıcalıklı statülerini koruyan şahıslara ve partilere karşı eğilimli yapmaktadır. Bir kültürün çağdaşları tarafından, bütün kütüphaneler ve anıtlar terkedilecek olsa ve bunlar başka bir kültürün çağdaşları tarafından keşfedilecek olsalar, ikincilerin bulacağı şey, sadece taştan putlar ve sanatın cansız ağı olacaktır. Bu ağın, bütün isimsizler için temsili olması gereken tek bir adı kalmış olacaktır; yaşanmamış bir yaşamın sırıtması.

BLÖF BLÖF YAPMAYA DEVAM EDİYOR

Rönesans'tan beri bireysel deha savunuldu ve bireysel sanatın acizliklerine katlanıldı. Sanat istediği tavrı takınabilir, yüksek kapitalizme, arz ve talepe göre işleyen ekonomik bir unsur olarak entegre olmuştur.

Sanatçı olmak demek, kendini kart basma makinelerinden, ustabaşılardan, kısım şeflerinden, yüksek endüstriyel üretim dünyasının bütün o hiyerarşik yapısından çekip kurtarmak demektir. Gerçekten de öyle mi? İnsanlık için kendi kendine verilmiş bir misyona inanmaktan kurtulmadan bu mümkün müdür? Sanat'la başarının yolu mu hazırlanmaktadır? Başarının yolları, çoğunlukla mevcut koşullara uyan ve hatta o koşullar için çalışan sanatçılarca kazılmaktadır. Yine de sanatın bu ticari görünümlü, statükonun hizmetindeki çeşidi bizi fazla şaşırtmıyor. Peki aydınlatmacı sanatta, devrimci, düzen değiştirici sanatçılarda ve solcu entellektüeller cephesinde, yani bugünkü muhalif kültürde durum ne alemde? Muhalif kültür: ah şu barbarlığa karşı kazanılan zafer; hümanizmin serptiği tütsü; özgürlüğü ağzında çiğneyen; ölüme çarptırılanların ölüm gömleği. Karşı kültür 19. yüzyıldan bu yana hep kopmuşların sığınağı olarak gelişti ve sosyal hareketle, kollektif tavırla ilişkisini yitirdi, boşluğa yöneldi. Tam da bu boşluk modern akımın çoğu sanatçısını, ilkel kavimlerin anlatım biçimlerine el atmaya yöneltti. O ilkel halklar ki, kendi sanatlarında, bizim artık elden yitirdiğimiz, tarihimizden sürgün olan sanat eserlerini, yani kollektif sanatı yaratıyorlar. Kabile sanatında, özel sanatçı gruplarına rastlanmaz, sanatta herkesin payı vardır.

Sanatçılar, tıpkı sömürgeciler gibi, kabileleri ve onların sanat yaratımlarını bireysel ürünlerinde kabile sanatı temasını işleyebilmek için yağmaladılar ve pazara yeni ürünler sunmuş olduklarını farketmediler. Kollektif çalışma yeniden yaşatılacağına, bu,topyekün sanat ortamında içeriksizleştirildi.

Geçenlerde ölen Beuys, kendi sanatçılığını, tarihte kollektif bir protesto olarak algıladı. Sanatını kırgız-tatar kabilelerinden aldı ve gündelik şeyleri, düşünsel oyunlarla, sanat mertebesine yükseltti. Böylelikle örneğin bir banyo küveti bir sanat eseri olarak anılıyor, ve bu küvetin bir köşesine Beuys'un sıçtığı bok, sanat dünyasınca 'Orijinal Beuys' işlemine tabi tutuluyordu. Beuys sanatı gülünçleştirmek, onu günlük hayata geri getirmek istemişti. Kendi antisanatının da şu bildik sanat olarak kabul göreceğini ve ona maddi bir değer verilebileceğini, böylelikle kontrol edilebilir olacağını düşünememişti. Her bireysel sanat böyle bertaraf edilmiştir. Sanat satın alınabilir, çünkü arkasında kollektif bir direnç yoktur.

Sanattaki sözde direniş boşuna bir tantanadır. Beuys anlaşılmaya hakkı olmadığını anlayamamıştı. Yalnızca onun sanat sembolü yağ lekelerini silen temizlikçi kadınlar anladılar ki, onun sanatı, sanatın sınırlarını aşmıştır ve artık bu adla anılması gerekmeyecektir. HERKES SANATÇIDIR. Beuys'un zihniyeti budur: "Benim sınıfıma gelen gençlerin sanatçı olmaları ge-

Düsseldorf: Ocak 86'da ölen sanatçı Joseph Beuys'un Düsseldorf Sanat Akademisi'ndeki atelyesinde yaptığı bir 'yağ köşesi' temizlikçi kadınların işgüzarlığına kurban gitti. Sanat dünyası için onarılamayacak bu kaza, atelyenin günlük temizliği sırasında, temizlikçilerin köşelerdeki örümcek ağlarını almak istemeleri yüzünden oldu. Akademi, temizlik ekibinin "Beuys'un çalışmasının sanat eseri olduğunu farketmediklerini" belirtti. (DPA/TA)

rekmiyor, aksine onlar yaşam için deneyimler toplayabilirler, herşeyden önce kendileri için anlamlı uğraşlar bulmayı öğrenebilirler". Bu düşüncesiyle o bilinçli olarak yalnız bırakıldı, çünkü sanat piyasasının kodaman villaları ve saraylar için takviye ürünlere ihtiyacı var.

İtalyan tiyatrocu Dario Fo kendisiyle yapılan söyleşide, "yapılması gereken tek şey kitleleri bilinçlendirmektir" dediğinde, çoğu muhalif sanatçıların kendilerini nasıl algıladıklarını sezebiliyoruz: bilgisiz kitlelerin eğitmenleri. Gerçekten, günümüzün en bilinçli ve doktrinsiz sanatçılarından biri olan Fo, bir devrime ancak kültür yoluyla ulaşılabileceğine ve devrimci tiyatronun / kültürün bunu kitle iletişim araçlarınca yutulduğu için başaramadığına inanıyor. Ütopyasını Voltaire'den Kant'a ve Marx'a uzanan bir gelenek içinde görüyor. O da hâlâ akılsal, ruhsal, imparatorluk sanatçılarının, aydınlatmacıların havasını çalıyor. Kariyerinin başında Fo işini doğru anlamıştı. Kollektif sanatın gerekliliğini görmüştü. Ona göre tiyatro yeniden, bütün tabakaların buluşma yeri olmalıydı. Yönetmen Strehler'in 'seyircileri birlikte çalışmaya çağıralım' çağrısını aldığında, Dario Fo hayallerinin büsbütün doğrulandığını gördü. Strehler sonradan bu çağrıdan naif bir hayal olduğu gerekçesiyle vazgeçtiğinde, Fo, onu elitist kültür sömürücülüğü ile suçladı. Bu sıralarda Fo, Franco Rame ve bütün grup, sıkı bir polis kovuşturması altındaydılar, çünkü kollektif bir çalışmayla hazırladıkları, 'Bir Anarşistin Ölümü' adlı oyunla devleti ürkütmüşlerdi. Ama, Dario Fo'nun hep yalnız başına kovuşturulmasının da bir mantığı vardı. Devlet böylelikle tekil bir kader çizebilirdi. Strehler sayesinde Brecht tiyatrosunu da tanıyan Dario Fo, çoktandır Brecht tiyatrosundaki (daha kitleyi harekete geçirmek gerektiği inancında kendini açığa vuran) gizli elitist yan nedeniyle, farkında olmadan, doktriner ve elitist, Marksist-Leninist bir rotaya girmişti; kendini bir hareketin başını çeken, politik Avantgarde'a dahil birisi olarak görüyordu.

Burada yaratılan kuru gürültünün altında yatan hile, açıkça anlaşılabilir. Böylece mariterler ve önderler yaratılmaktadır. Diktatörlüklerde en önce entellektüellerin, yazarların, tiyatrocuların, filimcilerin devlet baskısına kurban gittikleri doğrudur. Ama sanatçı ve fonksiyonel olmadıkları halde zulme uğrayan başka bir sürü meslek de sayılabilir. Saygın bir şahsiyet, sesi, işkenceye uğrayan sıradan bir neferinkinden daha çok gürültü koparacağı için kovuşturmaya uğrar, bu da otoritenin değiş-tokuş mantığına uygundur.

Otorite için seçkin kurbanlar, daha çok korkuya yol açacakları için daha makbuldürler. Başı çeken kuvvetler teorisi, kitleleri, en güçlü silahtarı olan spontane eylemde, kendilerine güvenden mahrum bırakmaktadır. Otorite ve muhalefet arasında değiş tokuştaki bu mantık, kitleleri, bir devrimin gerçekleşmesi halinde de köleleştirmektir.

Şimdiye kadar yalnızca erkek sanatçılardan örneklerin verilmesi, kadınlarda yeterince örnek olmadığından değil. Kadınlar kendi sanatlarını ancak son 20 yılda kendi başlarına gerçekleştirebildiler (patriyarkal kültürün zincirlerinden ancak kurtulabildiler) bu yüzden henüz çoğu erkeksi kültürel kanallarda yol almalarına rağmen, daha önleri açık. Bu sanat daha yeni olduğu için, haklı bir umut sözkonusu olabilir.

Son örnek olarak aktüel muhalif sanatın klasik kitabı, 'Direniş'in Estetiği' olacak. Peter Weiss bu kitapta (Münzenberg'inkini şiddetle çağrıştıran) kurgusal bir biyografi çerçevesinde bir karşı koyma tanımlaması geliştirmeye çalışıyor. Sanat yoluyla karşı koyma, sanat eğitimi yoluyla bir karşı koyma eğitimi. Yani ansiklopedistlerin eski ideali. Peter Weiss burada sanata çok bağlı kalmakta, bu yüzden bir büyük burjuvanın oğlu ve eğitmen sanatçı olarak kendi konumunu savunduğu hemen farkedilmektedir. Bunda Weiss'ın anladığı anlamda bir antisanatın kazanabileceğine duyulan korkunun payı da vardır. Weiss antisanatdan insan düşmanı bir sanat yıkıcılığını anlamaktadır.

"Pol Pot, kentlere karşı, entellektüelleri hedef almış aşırı köylü isyanı. Eskiden 500 doktor vardı, şimdi yalnızca 50'si hayatta. Diğer sağlık görevlileri de öğretmenler ve mühendisler gibi öldürüldü. Tek bir üniversite hocası bile kurtulamadı. Bütün sanatla uğraşanlar yakalandı, çoğu öldürüldü. Askerler çok genç, fakir köylerden geliyorlar. Onlara 'gerçek devrimciler' olarak kent halkının kökünü kazımaları gerektiği söylendi" (P.Weiss, 'Not Defteri'). Ama entellektüellere karşı savaşı yürüten Pol Pot da bir entellektüeldi. Sorbonne'de Levi Strauss'un yeni etnolojisini okumuş, Roussa-u'nun doğa'ya çağrısından ilham almış, sonradan Asya'ya ölüm olarak taşıdığını, aydınlanmanın Avrupasında öğrenmişti. O da kentle kır arasındaki kültür ile agrikültür arasındaki eski çelişkiyi kendi amaçları için kullanmıştı. Hitler'de kenti sanat tasarımına uymayan herşeyi yıkan, başarısızlığa uğramış bir sanatçı değil miydi?

Bu yüzden Weiss zulmün ortadan kaldırılmasındaki püf noktasını anlayamazdı: İnsanı diğer insanlar (aydınlatıcılar) değil, ancak kendi kendisi özgürleştirebilir ve özgürleştirmelidir de.

Weiss'ın işçilerin eğitilmesi talebi, kimin eğiteceği sorusunu da getirmektedir. Weiss'a göre elbette entellektüeller, önder tabaka. Bilinç, az çok bütün insanlara götürülebildiğinde ve herkes şairlerin ve Weiss gibi öğretmenlerin aydınlatıcı düşüncesini kaptığında, nihayet o zaman işçiler yönetebilir ve siyasal erki Karl'vâri ortadan kaldırabilirler. O kültür ki, aptallaştırılmışların öncüsüdür.

Yine de: Peter Weiss'ın karşı koyma estetiği, kuşkunun ve arayışın kelimeleriyle kurulmuş en güzel dildir. Ama hepimiz, çeşitli dilleri konuşan milyarlarca insan, kendimiz için böyle bir dil kurmalıyız.

BLÖF'E REDDİYE

Bugün çaresiz kaldığımızda, 'sanatçılık' oynuyoruz. Sanat bütün çaresizliklerin sığındığı son ada, sanat boğulanlar, kuraldışılar ve uçuklar için okyanusta bir adacık. Kendilerini ezenlerin bakışları altında tekrar tekrar yerin dibine batıyorlar, çünkü bu adacıkta fırtına kokan otorite bulutları ufku kapladığında, güneş ortalıktan kayboluveriyor ve sanatçılık oyunu yarıda kalıyor.

Yine de çoğu bu adanın kumsalında, suların ilk kabarmasında boğulmak üzere uzanmış yatıyorlar, zaten kimse bu adada herkese yetecek kadar yer olduğunu sanmıyor. Kavganın içinde, otoritenin dev zırhlılarına ve kıyım gemilerine karşı yüzerken boğulmak; bu ölü adada çürümekten, cellatlara yeni bir katliam olanağı sunmaktan; otoritenin şiddetine özgürlüğün şiddetiyle karşı koyamamaktan çok çok daha iyi.

Ben sanattan korkuyorum.

Böylesini yıkıcı bir güç taşıyan bir bütçe defteri.

Sanat budur işte.

■

Siyah ayakkabı, pantolon, palto, kaşkol ve şapkasıyla tedirginlik saçarak görkemli sanat merkezine giriyor. Kimlik kartını gösteriyor, şapkasını biraz kaldırıp, yüzünü sardığı kaşkolu hafifçe indiriyor, merkezin teknik sorumlusunu tanıyorlar. Sinema birimi makine dairesinin yanından geçerken, içeriye bir göz atıyor, kimse yok. Yandaki odasına girip, dolaptan film makaraları çıkarıyor. Makina dairesine girip projeksiyon makinasına takılı filmi biraz sarıyor, jeneriğin bittiği yeri bulup kesiyor, getirdiği filmi ekleyip makinaya bağlıyor.

Sanat merkezinin açılış gecesi, sinema salonunda yapılacak. İlk kez yeni bir teknikle perde kullanılmadan ve özel gözlükler takılmadan üç boyutlu film gösterisi gerçekleşecek. Ülkenin en önde gelen devlet, siyaset, bilim, sanat adamları salonu doldurmaya başladılar. Salonun olağanüstü güzelliği karşısında, herkes beğenisini belirtiyor. Gecenin filmi çeşitli çevreleri rahatsız etmeyecek şekilde seçildi, diğer sanat dallarını da kapsayan Saura'nın en son filmi.

Işıklar kararıyor. Balerin hareketlerinin çizgileriyle oluşan jenerikle film başlıyor.

Siyah ayakkabı, pantolon, palto, kaşkol ve şapkasıyla etrafa gizem saçarak, okula giren öğrenci filmin odaklandığı kişidir. İki arkadaşı ile birlikte "aykırı"dır. Film iki yönde gelişir: Belgesel düzeyde bir İngiliz erkek okulunun iç yapısı ve işleyişi ile yeni anlatımların denendiği "üç kafadar"ın genele uymayan davranışları.

Yapının sürmesini sağlayan disiplindir. Herşeyde ve heryerde kendini hissettirir. Ve geleneksel bir biçimde öğrencilerin kendileri tarafından sürdürülür.

Üçlünün okuldaki yaşamdan bağımsız kendilerine özgü dünyaları vardır. O anı kendilerinin belirlediği biçimde yaşamak. Kendi oluşturdukları odada içki içmek, duvara astıkları resimleri seçmek, resimlere dalıp gitmek, bir parçayı defalarca dinlemek, kılıçlarla korsancılık oynamak gibi. Filmin başında siyahlar içindeki gizemli hareketleri yeni yetme bıyıklarını yalnız kendisi için en son ana kadar saklamak istemesidir.

Seyrettiklerinin pek Saura filmi olmadığının farkına varan zevattan ilgili kişiler, pot kırarız korkusuyla ses çıkaramıyorlar ve çalınan motorsikletle çıkılan gezintiye takılarak, koltuklarına siniyorlar.

IF...

1968/Renkli/111 dk.

Oyuncular: Malcom Mc Dowell, David Wood, Richard Warwick, Robert Swann, Christine Noonan, Peter Jeffrey

Senaryo: David Sherwin, John Howlett

Görüntü Yönetmeni: Miroslav Ondricek

Montaj: David Gladwell

Sanat Yönetmeni: Jocelyn Herbert

Müzik: Marc Wilkinson

Yapım: Paramount, Memorial (Michael Medwin, Lindsay Anderson)

Yönetmen: Lindsay Anderson

Yol kenarındaki kafeteryaya motorsikletle gelen iki bozguncudan keskin bakışlı olanı -bıyıklarını kesen- familyasının dişisine rastlar. İki vahşi tırnakları, dişleri, hırıltıları, tüm vahşetleriyle, ilkel bir müziğin eşliğinde, ortalık yerde, siyah-beyaz kıyasıya sevişirler.

Film zıpır öğrencilerin okul yönetimine karşı gırgır serüvenleri olarak da algılanabileceğinden, salondaki kıpırdanmalar bir müddet sonra tatlı bir kabüllenişle duruluyor.

Otoriteye karşı olmayan ama yokmuş gibi davrananlara, otoritenin var olduğu gösterilir. En bilinen yöntemle, şiddetle. Spor salonundaki sessiz çığlıklar şiddete gebe kalır.

Her erkeğin aynı zamanda doğuştan asker olduğunun ispat edildiği askeri tatbikatta ahbap çavuşlar, sahici mermi kullanarak bir kere daha ters iş yaparlar.

Acı tatlı anlarıyla bir sömestre daha geçmiş, geleneksel yıl sonu diploma töreni hazırlıkları sürmektedir. Yüksek sınıftakilerden yedikleri sopaların üzerine, idare tarafından çatı katını temizleme cezasına çarptırılan üç kafadarlar, savaş artığı cephaneliği keşfederler.

Topluma kazandırılan örnek bireylerin diploma töreninde üst düzey yöneticileri, asker ve sivil erkan, seçkin davetliler, öğrenci velileri, öğrenciler, generalin milliyetçi duyguları üzerine yaptığı konuşmayı izlemektedir. Ortalığı duman kaplamaya başlar. Tedirginlik korkuya dönüşürken kargaşa çıkar. Üç kafadarların tatlı muzipliklerinin sonuncusu olarak algılanan bu sahneyi, filmin de sonu olarak gören aldatılmış grup, salonu terketmeye hazırlanır. Ancak salondan çıkamamaktadırlar. Salonda panik başlar. Neye uğradığını şaşıran güruh dumana dayanamayarak, dışarıya fırlar. Çatıda mevzilenmiş "aykırı çete" tüfek, makinalı ve havan topu kullanarak, son darbeyi vurur. Sahnede ve salonda dehşete kapılmış 'seçkinler' oradan oraya kaçışırlar. Sahne ve salon birbirine karışır. Çatıdaki grup çoğalan düşmana karşı ayrım gözetmeksizin savaşı sürdürüyor.

Yılmaz NURAY

"MAYIS" VE ÇİN FİKİRLİ YAZARI Ö.B.OLCAY

"ÇÖZÜM" VE ZEHİR GİBİ BİLİM ADAMI A.B.KAFAOĞLU

Suat ALACA

Uzun mu uzun başlıktan da anlaşıldığı gibi iki dergideki iki yazıya değinmek istiyorum yazımda. Her iki yazı da imzalı olduğundan bu dergilerin yazarlarının yazdıklarına ne ölçüde katıldığını saptamak tamamen mümkün değil. Ama bu "kardeş" bazen de "düşman kardeşler"in salvo ateşleri hayli ilginç geldi doğrusu. O kadar mermi yakmışlar ki, biri tutar herhalde diye düşünüyorlar sanırım. "Mayıs" dergisinin 2. sayısındaki "İktidarsız Solun Trajedisi" ve "Çözüm" dergisinin Mayıs sayısındaki Aslan Başer Kafaoğlu'nun "Gençliğin Onuru" yazıları, sözünü ettiğim yazılar. Önce "Mayıs" dergisindeki yazıdan başlayalım.

"İktidarsız Solun Trajedisi" ve iktidarlı solcu bir yazar. Yazarın derdi Troçkizm'le, Troçkist olsaydım, yine de bu kadar karışık kafalı bir yazarın "mantığını" kalbura çevirmek hiç zor olmazdı. Ama koymuş kafaya bir kere. Troçkizm'i yerden yere vuracak. Peki ne yapacak? 12 Eylül öncesi dernek seminerlerinde az mı görüldü? Alacak Troçkizm'i, ne yapıp yapıp Marksizm dışı bir yerlere dayandığını gösterecek. Ondan sonra vur patlasın, çal oynasın. Kötü bir sıfat yakıştırılmalı bu "karşıt" akıma, o sıfatı bulmak da hiç zor olmamış yazar için: Anarşizm. Şimdi artık eleştirebilirim demiş ve başlamış yazmaya. Ama Troçkizmi, anarşizmle özdeşleştirip bir taşla iki kuş vurayım derken, iki kuşu da ıskalamış. Ben "kuş"lardan birine atılan taşlardan söz etmek istiyorum.

> "Fakat bugün anarşizmin çeşitli türleri çeşitli türlerde çoğulcu demokrasinin özerkliğinde otlanmayı, sosyalizmin "monist" diktatörlüğüne yeğliyorlar. Sosyalizmden tasfiye edilmenin verdiği hınç, otoritenin reddiyle beraber yürüyor" (1).
>
> "Jön Türk hareketi bir kez daha "Con Türk" hareketi yapılarak, bilinç dışına itilmek isteniyor" (2).

Yanlış mı hatırlıyorum? Eskiden bu küçük Enver Paşalar, hiç olmazsa arada bir özgürlük vb. laflar sarfederlerdi. Yazarın tonlamasından anlıyoruz ki, "otoritenin reddi" kötü bir şey. Sosyalizm sözcüğünü bol bol kullanıyor yazar. Bir sosyalizm varmış, anarşistler buradan atılmış (ne tasfiye meraklısıdır bu adamlar) hınç duyuyormuş. Yazının bulunduğu "Mayıs" sayısının ön iç kapağında da "Adalı"nın şiiri vardı. "Adalı" hangi sosyalizmi savunuyordu acaba? Çin mi? Hayır. SSCB mi? Revizyonist (modern). Ha Küba mı? Bu olabilir işte. Yazar o zaman Küba sosyalizminden dışlanan anarşistlerin hıncından mı bahsediyor? Yook değil. Daha geniş bir sosyalizm var kafasında ama bunu da anlatmıyor ki öğrenelim. Ne niyetine yersen o tadı veriyor bu sözcük artık. Yazar bu sözcüğün tanımlanmaya ihtiyacı olmadığını düşünüyorsa halt ediyor. Sosyalistler birbirlerini o kadar çok yerden dışladılar, o kadar çok tasfiye ettiler ki (pek severler) hele Eylül öncesi Türkiye'den biliriz, birbirleriyle o kadar çok düello ettiler ki, artık kimin eli kimin cebinde, kim kimi tasfiye etti, kim kime nasıl hınç duyuyor belli değil. Bugün "kardeş" oldukları çizgilerle, geçmişlerini ne çabuk unuttular. Ben olsam yazarın yerinde, bırakırım bu hınç, yılgınlık vb. gevezelikleri, bir hareketi tarihiyle, yaptıklarıyla, söyledikleriyle değerlendiririm. Devlet kavramını tartışırım, otorite kavramını, devrim kavramını tartışırım. Ama ne gezer nerede o yürek. Yazarın "geleneğinin" aksaklık ve alışkanlıkları bunlar.

"Kemalist aydın-bürokrat kesim, devrimde ihtiyat güçtür" dersin sonra da kemalist subaylar seni hapse atınca inilensin. Ne onu derinlemesine tartış ne bunu. Sen sadece basit indirgemeler yap. "Troçkizm, anarşizmdir" falan gibi. Devam et aslanım devam et. Zaten yenilgin de teknik arızaydı değil mi? Hem sen biraz tarih oku. Senin ustan daha şu ya da bu "burjuva" gazetelerde yazılar yazarken, o beğenmediğin Proudhon, o beğendiğin otorite kavramını her haliyle yere çalıyordu. O senin Marks, Paris Komününü "hata ettiler" ama "eleştirel destek" falan diyerekten uzaktan seyrederken, Proudhon'un öğrencileri, barikatlarda ölüyor, Bakunin de "sosyalizmden tasfiye edildiğinin farkında değildi herhalde ki, elde silah komünde dövüşüyordu. ".... 19. yy.da radikaldi..." (2) diyorsun, pardon 1936-1939, 19. yy'a mı dahil? Senin Stalin, senin "burjuva"larla İspanya İç Savaşı'nda "al gülüm ver gülüm" oynarken, Stalin'in İspanya'daki sesi İspanyol Komünist Partisi, İspanyol anarşistlerini "özel mülkiyet düşmanı" (3) olmakla "suçluyor" ken, onlar Franco ve faşistlerine karşı savaşın, en büyük gücü oluyorlardı.

Arada bir yine tanımlamaya gerek bile duymaksızın "Ortodoks Marksizm" diyorsun, "ortodoks", "katolik", "protestan", dine çevirdiniz birader. Sen şu tanımlamadan kullandığın sosyalist kavramı ile dolaşanlara baksana. Avrupa'ya bir göz gezdir mesela. Senin o "ortodoks marksizm"'in can çekişiyor galiba. Ve Avrupa'da bugün karşısında savaşmayı pek sevdiğin kapitalizme karşı, radikal tarzda sadece ve sadece, yazında bol bol lanetlediğin "özerkçiler, otonomiciler" mücadele ediyor.

"Marks bir yasacı değil, şüpheci olur, onun özgün yanı tarihin, proleterya diktatörlüğünü kaçınılmaz bir

gereklilik haline getirttiğini ispatlaması değil, "kapsayarak inkar"dan bahsetmesi olur..." (4)

Bekledim ama suyun 100 derecede kaynamasından sözetmedin. Sahi yahu senin hedeflediğin şeyi, tarih kaçınılmaz olarak getirecekse, sen neden mücadeleden falan bahsediyorsun? Ne anlamsız soru değil mi? Duyar gibi oluyorum, "tarih lokomotifinin hızlandırılması" için değil mi? Boşver yahu Politzer'den öğrenilen felsefeyle bu kadar olur işte. Troçkizm bile senin o çatırdayan Marksizmine, senin o sıfırı tüketmiş Stalinizminden daha fazla gelecek vaad ediyor.

"Lenin ne devletin ne bürokrasinin ilgasından söz etmez, aslında ikisi için de geçerli olan bir sönmedir" (5).

Sahi sen inanıyor musun bu sönmelere falan? Grejuva mübarek, "sönmedi kara bahtım, sönmedi gitti". Bürokrasiden kaçınmanın yolları

"... seçim ve geri çekme mekanizması, bürokrat maaşlarının işçi maaşlarından yüksek olmamasını sağlamak; vb. yollarıdır" (6).

Ne güçlü önlemler! Böyle yapacaksın, devlet sönecek. Sen hiç maaşıyla geçinen memur gördün mü yahu? "Sosyalist" ülkelerde maaş işçi maaşı kadar olacakmış da bu da çözüm olacakmış. Senin biliminden haberdar olmayan işçiler bile yemiyor artık bu salataları.

"21. yy'a evrilirken anarşizm kendini anti-stalinizm biçiminde gösteriyor ve o ölçüde de gerileşiyor" (7)

Vah vah! Bu kadar da olmaz ki kardeşim. Stalin, o senin "halkların babası" daha henüz doğmamışken, Proudhon ve Bakunin, anti-stalinizm yapıyorlardı demek ki! Onlar Marksizmi eleştirdiler, proleterya diktatörlüğünün parti ve kişi diktatörlüğünden başka bir şey olmadığını, Bakunin 1870'lerde yazdı. Anarşizm bunları eleştiriyor, sen anlamıyorsun. Senin Stalinizmin yok olduğunda (pek de uzak değil) o, yine bunları eleştirecektir. Stalin bu eleştirilerden payını alıyor sadece.

Yazıyı bitirirken, nihayet doğru bir şey söylemişsin,

"Bu ülkede Stalin'i bilmemenin olanağı yok" (8)

İşte bu çok doğru. Yok. Bilinmesi de çok yararlı. Ve biz bunu yaşayarak öğrendik. Şart mıydı bilmiyorum. Öğrenmeseydik belki de "bir sonbahar sabahı" olmamız gereken yerlerde olurduk. Ama yine de "bir musibet, bin nasihatten iyidir."

Şimdi gelelim Aslan Başer Kafaoğlu'na. "Çözüm"e demiyorum, çünkü "Çözüm"ün Aslan bilim adamımızın saptamalarının çok önemli bazı yerlerine katıldığını sanmıyorum. Şöyle diyor A.B.Kafaoğlu:

"Anarşi bir toplumun kargaşa ile ve çok küçük, bir kaç kişinin "anarşik" eylemleriyle yıkmayı amaç tutar. Tedhiş budur. Örneğin Batı Almanya'daki "Kızılordu Fraksiyonu"nun mensupları anarşisttir, yaptıkları iş anarşidir. Filistin Kurtuluş Hareketi'nin, uçak kaçıran çetelerinin niteliği"anarşist"tir.Bunlar dar bir çevrede sınırlı ve göze batıcı, adam kaçırma, öldürme ya da mağaza kundaklama yollarıyla, toplumun dikkatini bazı haksızlıklara çekerler. Bunlar, evet bunlar anarşisttir." (9)

Yok devenin pabucu! Düpedüz cehalet ve bu adam laf ola beri gele söylüyor. "Çözüm" RAF'ın, Leyla Halid'in, Habbaş'ın anarşist olduğuna katılıyor mu? Birkaç sene önce "trafik anarşisi" diye bir laf icad edilmişti. Kafaoğlu'nun ufkunun genişliği, bu lafı icad edenlerin ufku kadar. Tarlada yabani otlar bitse, "yabani ot anarşisi" deyiverecek. Küfür terminolojisini nereden edinmiş acaba? Ben bir yerlerden hatırlıyorum bu lafızları. Diyor ki, kısaca "üstad", 12 Eylül öncesi devrimcileri anarşist değillerdi. Anarşist olsalardı, yapılan herşeyi haketmiş olurlardı. 1927'de ABD'de anılarına şarkılar bestelenen Nazım'ın şiirler yazdığı iki devrimci, elektrikli sandalyede yakıldılar: Sacco ve Vanzetti. Kafaoğlu'nun mantığına göre bunu haketmişlerdi. Çünkü onlar anarşisttiler. Mayıs 1886'da asılan Amerikan işçileri de öyle. Kafaoğlu güya 12 Eylül öncesi popüler devrimcileri savunuyor, onların böyle savunmalara gereksinimi olduğunu sanmıyorum, hele bu sözde savunu, başka devrimcilerin kemiklerini sızlatıyor ve anılarına saldırıyorsa. Kafaoğlu kullandığı kavramlara, "Çözüm"de yayınladığı yazıya dikkat etmeliydi. Üstelik sanırım "Çözüm" mücadeleye sadece nutuklarıyla katılan insanların böylesi zırvalar yumurtlayabileceğini bilebileck olgunluktadır. Bu noktada Mete Tuncay'ın "Bilineceği Bilmek" adındaki güzel kitabından bir bölümü ve Bertrand Russel'den yaptığı bir alıntıyı aktarmayı farz olarak görüyorum. Şöyle diyor Tunçay ve Russel;

Son yıllarda "anarşist" sözünü, sorumsuz bir biçimde ağızlarından düşürmeyen, en kültürlüleri Patagonya hakkında popüler Amerikan dergilerinde yayınlanmış yazı özetlerinden Türkiye üstüne ahkam çıkaran bir takım zevata, Bertrand Russel'ın yarım yüzyıl önceki bir kitabından aldığım aşağıdaki satırları armağan etmek istiyorum.

"Yaygın bir görüşe bakılırsa, anarşist ya aşağı yukarı deli olduğu ya da aşırı siyasal inançları, canice eğilimlerini gizlemekte bahane diye kullandığı için, etrafa bombalar atan ve daha başka saldırılarda bulunan bir kimsedir. Bu görüş elbette, her bakımdan yetersizdir. Bazı anarşistler bomba atmaya inanırlar, ama birçokları inanmazlar. Hemen bütün öteki inançları tutan insanlarda, uygun durumlarda bomba atmaya inanırlar: örneğin şimdiki savaşı çıkartan Saray-Bosna'daki bombayı anarşistler değil, milliyetçiler atmıştır. Anarşistlerin de bu açıdan -Tolstoy'cu direnmeme tutumunu benimseyen çok küçük bir kesim dışında -topluluğun geri kalanıyla aralarında herhangi bir canalıcı ilke ayrılığı yoktur....Onun için yaygın görüşte çok önemli yer tutan bütün o şiddet eylemi sorununu kafamızdan silebiliriz, çünkü bu anarşistler için ne zorunlu ne de onlara özgüdür. Anarşistler, sosyalistler gibi, çoğucası sınıf savaşı öğretisine inanırlar ve eğer bomba kullanırlarsa, bu tıpkı hükümetlerin bomba kullanması gibi savaş amacıyladır. Fakat anarşistlerin yaptığı her bombaya karşılık devletlerin şiddet eylemleri sonucu, milyonlarla insan öldürülmektedir."

Bu satırlar A.B.Kafaoğlu'nu ithaf olunur. O, herşeyi belirleyen ekonomisi ile uğraşsa daha iyi olurdu, şüphesiz onu da Patagonya üzerine yayınlanmış yazılardan yapmıyorsa!

■

Notlar:

1) "Mayıs" sayı 2 s.27
2) "Mayıs" sayı 2 s.28
3) "Frente Rojo" İspanyol Komünist Partisi yayın organı. 1936. Aktaran P.Bourrie-E.Termime
4) "Mayıs" sayı 2 s.28
5) "Mayıs" sayı 2 s.29
6) "Mayıs" sayı 2 s.29
7) "Mayıs" sayı 2 s.29
8) "Mayıs" sayı 2 s.29
9) "Mayıs" sayı 2 s.29
9) "Çözüm" Mayıs ayı sayısı s.11

NEDEN NÜKLEER ENERJİ?

Selim ADALI

İnsanlığın daha iyi yaşama isteği, onu sürekli yeni arayışlara itmiştir. Özellikle matematik ve fizikte sağlanan gelişmelerin kuramsallıktan çıkarılıp, uygulamada gerçekleştirilmesiyle 1800'lü yıllarda gerçek anlamda başlayan teknolojik ilerleme, artık korkunç bir ivme ile gelişimini sürdürmektedir.

Teknolojinin bu gelişimi ile yaşam düzeyinin yükselmesinde sağladığı başarı gerçekten de önemlidir. En temel ürünlerin kolaylıkla eldesi, insanlara sağladığı konfor, kolay iletişim, dünyanın giderek küçülmesi, tıptaki ilerleme...

Ancak günümüzde teknolojinin yalnızca insanlığın daha iyi yaşamasını sağlamak için geliştiği görünümü gerçeği yansıtmamaktadır. Günümüz dünyasında teknolojinin gelişimi, insanların iyi yaşayabilmelerini sağlamak için değil, teknolojiyi geliştirenlerin daha fazla para kazanabilmeleri, daha fazla kâr edebilmeleri içindir. Ama şunu da unutmayalım; teknolojinin daha çok kar elde etmek amacıyla gelişmesi, aynı zamanda insanların

daha iyi yaşamak istemlerinin daha lüks yaşama isteğine dönüşmesiyle birliktedir. Teknolojinin ürünlerinin, insanlara sunulması, insanların bunları istemesiyle eşdeğerdir.

Daha çok kâr güdüsüyle gelişen teknoloji, artık kendini bile aşarak, önlenemeyen bir tırmanışa geçmiştir. Bu teknolojiyi üretebilmek için gerekli fabrika sayısındaki artış, her ne kadar bu gelişimin arkasındaysa da, yine de büyük oranlardadır. Doğal olarak, kâr edebilme ve ucuz maliyet kaygısıyla çevreye verebileceği zararları en aza indirebilmek için alınan önlemler ne oranda olmalıdır. Uygulamalardan çıkan sonuç, arıtım birimlerindeki arıtım oranı % 99 olsa bile, yüzde birlik, hatta çoğu kez binde birlik artık bile, doğayı kirletmeye yeterlidir. Yüzde yüzlük bir arıtım için gerekli arıtım birimi her üretim biriminin yanına kurulursa ne olacaktır; birincisi her üretim birimine en az onun maliyeti kadar bir yük getirecek ve arıtım alt üretim teknolojisini de gözönüne alırsak, enerji tüketimi neredeyse iki katına çıkacaktır.

Teknolojideki büyük gelişim beraberinde büyük bir sorun olan enerjiyi gündeme getirmektedir. (üstelik arıtım birimi eklenmesini de gözönüne alırsak, enerji gereksinmesi daha da artar). Bu sorunu çözebilmek için var olan enerji kaynakları nelerdir?

Katı ya da sıvı bileşimli enerji kaynakları **(kömür-petrol)** yakın bir gelecekte tükenme eğiliminde olduğundan, artık dönemini kapatmak üzeredir. Üstelik pahalı oluşlarının yanısıra, doğayı kirletme oranları da çok yüksektir. **Doğal gaz** ise sanayinin enerji gereksinmesini karşılamaktan uzaktır.

Su **(hidrolik)** enerjisi, özellikle konum ve debisine bağlı olduğu için, bölgeler arasında büyük farklılıklar göstermektedir. Akarsu rejimlerinin düzensiz olan yerlerini gözönüne almayıp, elektrik üretmeye elverişli bölgeleri gözönüne alsak bile, bugün alternatif gibi görünen durum, yakın bir gelecekte, bir akarsu üzerine kurulacak baraj sayısının sınırlı oluşu ve suyun potansiyel enerjisinin de belirli bir değerde olması nedeniyle, alternatif olmaktan uzaklaşacaktır. Ancak yardımcı enerji kaynağı olarak kullanılacaktır. Örneğin Türkiye'de bile 2000'li yıllarda enerji gereksimini karşılayamayacaktır.

Bugün bir sürü kişi tarafından alternatif olarak sunulan güneş enerjisi, gerçekten de alternatif olmaya yakın olsa bile, günümüzdeki teknoloji ile bunu söylemek biraz iyimserlik olur. Çünkü güneşten elektrik üretmek için iki yoldan biri olan foto-hücre tekniğiyle elektrik üretiminde % 8'lik bir dönüşüm sağlanabildiğinden (yani güneşten alınan enerjinin ancak % 8'inin dönüştürülebilmesi) bu yolla elektrik üretmek sanayi için hiç de uygun olmayıp, oldukça da pahalıdır. Diğer yol olan ayna ile yansıtma sistemiyle, elektrik üretimi ise üretim yapılacak bölgenin yılda 300 gün gibi bir süre güneş ışığı alabilmesini gerektirdiğinden, ayrıca buhara dönüşümü yüzünden % 30-40 gibi bir verimle çalışılması ve böyle elverişli bölgelerin çok olmamasından ötürü, gerçekleştirebilmesi sanıldığı kadar kolay değildir. Özellikle, dünyanın sanayi merkezlerinin, Akdeniz'in kuzeyinde yer alması, bu bölgelerde güneşten elektrik üretme şansını oldukça azaltmaktadır. Bu olumsuz koşullar, güneşi, bugün için alternatif olmaktan uzaklaştırmaktadır.

Füzyon denilen iki hafif çekirdeğin birleştirilerek, daha ağır bir çekirdek eldesiyle (hidrojenin izotopu olan iki döteryumun birleştirilerek helyum eldesi) açığa çıkan enerjiyi kullanmak ise bugünün teknolojisiyle bir düştür. En iyimser tahminlerle bile 2030 yıllarına kadar bu enerji kullanılamayacaktır.

Ve karşımıza bugün özellikle Çernobil'den sonra büyük tepkilerin doğduğu **nükleer enerji** adıyla anılan **fisyon** enerjisi çıkıyor. Bir uranyum ya da plütonyum çekirdeğinin ikiye bölünerek açığa çıkan enerjinin kullanılması ilke-

sine göre elde edilen **fisyon** enerjisi, gerek teknolojik gelişimlerin yeterliliği, gerekse maliyetinden ötürü, bugün tek alternatif enerji durumundadır. Ayrıca, yakın bir zamanda yaygın olarak kullanılabilecek olan tükettiği yakıt kadar yakıt üreten, hızlı üretken reaktörlerin kurulmasıyla, hemen hemen tek seçenek durumundadır. Bugün bilinenin tersine bir reaktörün çevreye verdiği zarar neredeyse sıfır düzeydedir. Tehlikeli oluşu nedeniyle dünyada hemen hiçbir üretim biriminde olmayan bir güvenlik ve çevreyi koruma sistemi vardır. Ancak artıkların yok edilememesi ve bir kaza durumunda çevreye vereceği zararın büyüklüğü yüzünden, korkulan bir enerji kaynağıdır.

Bugün, hemen tüm dünyada nükleer enerjiye karşı oluşan haklı tepkinin yanısıra, gözden kaçan bir durum da, teknolojinin gelişimi ve özellikle de 10-15 yıl sonraki durumu. Öyleki, bu süre sonunda teknolojinin ulaştığı noktadan artık geriye dönüş olmayacaktır. İnsanların yıllardır süren konfor isteğinin kaçınılmaz sonuçları, kendini doğanın yok olmasıyla göstermeye başlamıştır. Atmosferdeki zehirli gazların artışı, atmosferdeki zararlı radyoaktif ve kozmik ışımaları süzen ozon tabakasının delinmesi ve hâlâ tahribatının sürmesi, asit yağmurları, yeşil alanların giderek yok olması; süslü, konforlu lüks beton yığınlarının yükselişi, arabaların gürültüsü... saymayı sürdürürsek herhalde derginin boyutları yetmez.

Evet hem teknolojiye karşı çıkmamak, onu savunmak, hem de onu yaşatan can damarı olan enerji, nükleer enerjiye karşı çıkmak. Kendisine bilim adamı süsü veren üç-beş kişinin tüm sorun nükleer enerjideymiş gibi gösterdiği sorun, aslında teknoloji sorunudur. Eğer bu teknolojiye karşı çıkılmıyorsa, unutmayalım ki, bu teknolojinin bugünden sonraki varlığını sürdürebilecek tek enerji kaynağı nükleer enerjidir. Teknolojiye karşı çıkılmıyorsa, nükleer enerjiye de karşı çıkılamaz.

Üstelik arıtım birimlerinin, her üretim birimine eklendiğini de düşünürsek, enerjiye bağımlılığın daha da arttığı görülür.

Fazla bir seçenek yok: Ya teknolojiden vazgeçeceğiz, ya da nükleer enerjiye karşı çıkmayacağız. Toplumsal ilerleme, teknolojik ilerleme, lüks ve konfor isteği, artık nükleer enerjiden geçiyor; hiç olmazsa 2030 yılına kadar. ■

KAPLUMBAĞASEVER OLMANIN SUÇU?

"DOĞADA SOYKIRIMA HAYIR!"

Farklı zamanları yaşayan insanlar, aynı zaman aralığında bir anda bir araya geldi.

"Haber kaynağı oluşturuyor" olmanın ötesinde, "bir gençlik heyecanı"nın peşine takılıp gittiklerini söylemek acımasız, ama belki gerçek bir yorumu olabilir, bu "bir arada olan insanları anlatabilmek için.

Ben onları zor anlatırım. Çünkü onlar da bana kendilerini anlatmadılar. Ben onlarla dört gün biraradaydım ve pek anlatmaya değil, söylemeye inandığımız konusunda gizliden gizliye hemfikirdik.

Doğa mı? Öyle bir disiplin, öyle bir düzen var ki doğada, kaplumbağalar bile yumurtalarını bırakmak için aynı sahile geliyor. Kuşlar aynı gölün çevresinde toplanıyor. Ve bir o kadar değişken unsur, bir yandan bu düzeni sürdürmekte, kurmakta ve değiştirmektedir.

Kurulmakta olanın değiştirmeye yeterli olabilmesi gereklidir. Bu dönüştürücülüğü barındırabilmesi için bir dirence ihtiyacı vardır. Bu direnç, artık yıkmak için değil, dönüştürmek içindir. Böylesi bir şiddet zoru engeller.

Bunlar ne demektir? Bunu durup, düşünmek mümkün değil, çünkü bu sürecin kendisidir. İnsan buna tanıktır. Bunun sözcüsü değil.

"Zor": sürekli otorite, sorarsanız eğer. Sürekli otorite, karşı disiplindir ve bana kalırsa, insanın doğasına ve doğaya aykırıdır.

Bugüne kadar tartıştığımız kelimeleri, başlıkları değiştirmek çok zor değil. Belki bu nokta başka bir bakış değil, fakat başka bir algılamadır.

Bu durumda tek "zor": Kendi eylemini seçme özgürlüğüdür. Kendisini kendisiyle söyleyen bir insan, bir grup... "biz" demeğe zor karar verir. Döndüğümüzden beri birbirimizi zor görüyoruz ama nerede buluşacağımıza inancım var.

Mayıs'87

NUR AKALIN

Berlin, Berlin...

Bu sene Berlin'in kuruluşunun 750. yılı, büyük şenlikler yapılacak. Hem de çok önemli misafirler gelecek. Reagan, Mitterrand vb.

Şenlikler, 1. Mayıs bittikten sonra yapılan şenlikle (hem de ne şenlik). Anarko ve Otonomlar tarafından gayri resmi unsurlar için başlatıldı. Mesele şu: Berlin'de ve Almanya'da bu sene nüfus sayımı var: Bu sayım için iki sayfa dolusu soru hazırlanmış, e herşeyi bilmek "hakları".

Her neyse bu sayımı onlar yapacak, halkın direnen kısmı boykot edecek. Bu boykot kampanyasını yürüten bürolardan birisi Mehringhof kültür alışveriş merkezinde. 1 Mayıs günü büro aranıyor ve bazı belgeler araklanıyor.

1 Mayıs akşamı şenliklerin yapıldığı alana yakın bir yerde protesto başlıyor. Polis müdahalesi genişliyor. Epey işyeri yağmalanıyor. (Buna, kısmi mülksüzleşme demekte fayda var, yağma deyimi öbür tarafın). Sonuç 13 yaralı (biri polis), 53 gözaltı (üçü kesin tutuklanıyor). 2 Mayıs günü yer yer devam eden olayların sonunda zarar milyonları aşıyor (kimin zararı bilinmez.) her yer savaş alanı gibi. Bolle diye bir süper market artık yok. Bunun yanısıra birkaç dükkan, bir kuyumcu.

Kreuzberg düşman işgali altında bir şehir görünümdeydi. Yeşil elbiseliler işgal etmişti. Bu durum hâlâ devam ediyor. Bu gelişmeler bir tartışmayı alevlendirdi. Bu yapılanlar doğru mu, yanlış mı? Yanlış diyen çizgilerin gerekçeleri ve karşı tezler şöyle:

Tez 1: Bu gibi olaylar yasaların sertleşmesine bahane olarak kullanılıyor. Böyle şeyler devletin lehine provokasyondur.

Karşı tez: Burjuvazi kendisine en çok zarar verene saldırır. Yasalar ondan bağımsız, onun kontrolunda olmayan şeyler değildir. Ayrıca yasaları her zaman kendi doğrultusunda düzenler. Bizim eylem biçimimizi, protestomuzu onların yasalarıyla uzlaştırma sorunumuz yok.

Yukarıdaki tezi savunanlar devletten devrimi rica ederek almayı düşünüyorlar herhalde.

Tez 2: Halk bunları desteklemiyor, böyle şeyler halkta nefret uyandırıyor, devrimcilerden soğuyor.

Karşı tez: Doğru değil, halk atom santrallerini şiddetle boykot eden gruplara destek sağlıyor. Molli yapıp gençlere veren "burjuva" yaşlı ninelerden n'aber? Ayrıca Berlin'deki olaylarda pencerelerden atılan eşyalar ve tahta parçalarıyla ateşin büyümesi sağlandı. İtfaiyeyi desteklemediler herhalde.

Tez 3: Bu lümpen proleteryanın davranış biçimidir, küçük burjuvalıktır, yağmacılıktır, anarşistliktir.

Karşı tez: Hassittir lan.

YEŞİLLER RADİKALLEŞTİ

Nedelko SUAT

Yeşillerin 1-3 Mayıs tarihleri arasında, Duisburg kentinde yapılan Ulusal Kongresi, radikal bir çizgi izlenmesini savunan **fundis**'lerin zaferi ile sonuçlandı.

Yeşilleri ülke çapında temsil eden 11 kişilik ulusal komitenin 8 üyesi radikal **fundis**'lerden seçilirken, parti içindeki pragmatik kanadı temsil eden **realos**'lar ise büyük bir yenilgiye uğradı.

Parti yönetimindeki bu değişiklik, olası bir Sosyal Demokrat-Yeşil koalisyonunu da şimdilik ortadan kaldırırken, Yeşillerin nükleer füzelere ve NATO'ya karşı daha yoğun ve sert gösteriler düzenlemesi bekleniyor.

Wall Street Journall gazetesinin haberine göre, Duisburg Kongresi sonrasında, **realos**'lar ile **fundis**'ler arasındaki çatışmalar şimdilik sona ermiş görünüyor. Ancak, Alman parlamentosu, **Bundestag**'daki Yeşil milletvekillerinin çoğunun **realos**'lardan olması, ileride yönetim ile milletvekilleri arasında derin görüş ayrılıklarının çıkmasına ve bunun da parti politikasını olumsuz etkilemesine neden olabilir.

Kongre sonrasında, aralarında Hıristiyan Demokrat Parti sözcüsü **Hans Christian Maass**'ın da bulunduğu birçok kişi, parti yönetimindeki bu değişikliğin, Yeşillerin bundan sonra daha çok yasaların dışına çıkacağı anlamına geleceğini öne sürerken, **realos**'lar, radikallerin, parti içindeki ılımlıları kaçıracağından çekindiklerini söylediler.

Olaya, Sosyal Demokratlar açısından bakıldığından, **Bundestag'da şu anda yüzde 8.3 oranında bir oyla temsil edilen Yeşillerin daha da radikalleşmesiyle birlikte, Sosyal Demokratlarla koalisyon yapılması şansı da ortadan kalktı.**

Hessen eyaletinde Yeşil-SPD koa-

FOR(U)MLAŞTIRAMADIKLARIMIZDAN MISINIZ ?

Cumali YABANCI
Hamburg

On dakikalık aradan sonra tartışma faslına geçilir. Önce dükkan sahipleri, kendi sattıkları sebzelerin kalitesini öve öve anlatır, sonra kalfa ve çıraklara sıra gelir, onlar da bildikleri kadarıyla bir şeyleri anlatırlar. Değişik gibi görünen açıklamalarda aynı terminolojiyi kullanırlar, görünüşte ayrı, özünde aynıdırlar.

Birkaç sözümona cırtlak ses öfke ve kızgınlıklarını dile getirirler, konuşmacıyı eleştirmeye yeltenirler. Vay sen misin bunu diyen! Zavallıların pencereden atılmadıkları yanlarına kâr kalır. Çoğunluk, "o bizim düzeyimize inemiyor, onun için anlamıyoruz" der. Eti öğretmene, kemiği ana-babasına, ruhu her zaman ve her yerde var olan birisine teslim edilen, "hocanın vurduğu yerde gül biter" öğüdüyle ABC'yi öğrenen, Stalin'in nutuklarıyla delikanlılaşan, biraz yaşlanınca yorulan bu şaşkınlar, otoriteyi kendiliğinden kabullenmişlerdir, onsuz yaşayamazlar. Varlıkları inanıp, iman getirdikleri ermişlere bağlıdır. Yalnız olunca kendilerini hiç, sürü içinde cihangir sayarlar. Dünyayı kurtarmaya kalkarlar ama dünyayı görmezler. Devrilişten devrilişe görüş değiştirirler. Geçmişlerinin eleştirisini yapma yeteneğinden yoksundurlar. Yapabilseydilerdi aynı yanılgıya düşerler miydi? Enternasyonallikleri, ülkelerindeki egemen politikayı eleştirmekle sınırlıdır. Kendi kültürlerini eleştirmezler. Ateist olanları çoktur, koyu müslümanlar kadar tutucu, gelenekçidirler. İnanmayan çevresine baksın. En iyisini onlar bilir, eleştiriyi kabul etmezler: dogmatiktirler. Kendi özgün görüşleri yoktur. Taptıkları putlar vardır. Dilleri vardır, dilimize benzemez. "İşçilerimiz", "kadınlarımız" derler. Mülkiyeti yıkmaya çalışırlar, "ımız"larla başkalarını mülkiyetine geçirmeye çalışırlar.

Saymakla bitmez tükenmez özelliklere sahiptirler.

Türkiye'den yaklaşık üç bin kilometre uzaklıkta bir ülkede, üç-beş kişi biraraya gelip, geldikleri ülkenin sürgün ve göçmenleri arasında kol gezen "ölüm sessizliğini" bozmak, "sistematik" ve "kaliteli" tartışmalar yaratmak-yapmak amacıyla bir çalışma grubu kurarlar, grubun adını da "Forum" koyarlar.
Sürgündeki insan, günlük beşyüz kelimenin ötesindeki anadiline hasrettir, haberi duyar sevinir. Sonra "Forum"un bildirgesi geçer eline, sevinçle, merakla bir solukta okur:

"Bizler ciddi, seviyeli ve sistematik tartışmaların ve bunun ortamının olmamasından rahatsızlık duyduğumuz; bu yokluğun, sadece çevremizde gördüğümüz başka insanların değil, bizzat bizlerin de... önünde aşılması gereken bir engel olduğunu gördüğümüz; bu gidişe karşı bir şeyler yapmak gerektiğini düşündüğümüz için, biraraya geldik ve bir 'çevre' oluşturduk."

Dönercilikle, devrimciliğin karıştırıldığı, kültürün lahmacun ve iki telli sazın ötesine geç(e)mediği, yerli politik grupların toplantılarında bol biberli köfteden başka sunacağı bir şeyi olmayan vatan kurtarıcılarının yaşadığı bir kentte ne yapar sürgün? İlk toplantıyı iple çeker.

Günlerden Cumartesi. Toplantı salonu iğne atılsa yere düşmez. Yüzler tanıdık, bakışlar hüzün dolu, gözler kimi yüzlere takılıp kimi gözleri görmez, artık parkaların yerini ceketler almıştır. Aynı dükkânda çalışanlar, aynı mekânda, ayrı dükkânlarda çalışanlar ayrı mekanlarda yerlerini alırlar, dükkânlardan ayrılıp, manavcılığı terkedenler, sürü olmayı reddedenler kem gözle süzülürler. Konuşmayı yapacak hazretin adı, sanı var. El öpmeye aileden alışkın dinleyici topluluğu, kendisinden 50 cm. yüksekte oturan büyüğünü dinlerken, kulak kesilir. Rivayete göre kaleminden kan damlarmış konuşmacının, dilinin ucundaki kelimeler düşüncelerini ifade edemez nedense, anlatmasını beceremez yani. Eskinin keskin, yeninin yumuşakları iki saat boyunca koyun olur, ses dinlerler. ■

---

lisyonu, çevreyi kirleten bir fabrikaya ruhsat verilmesi yüzünden çıkan anlaşmazlık sonucu dağılırken, Nisan ayı içinde yapılan seçimlerde 40 yıldır Sosyal Demokratların kalesi olarak bilinen Hessen Hıristiyan Demokratlara kaptırılmış, üstelik Yeşiller de oy oranlarını arttırmıştı. Koalisyon, Sosyal Demokratlara oldukça pahalıya patlamıştı.

Hessen deneyimi, koalisyon fikrine karşı çıkan ve Yeşillerin ilk ortaya çıktığı günlerdeki çizgisini izlemesini savunan **fundis**'leri yani radikalleri haklı çıkardı. Duisburg'daki Kongrede **realos**'ların büyük bir yenilgiye uğramasının belki de en önemli nedeni de buydu.

The Economist dergisinin haberine göre, Duisburg Kongresi'nde Yeşillerin ülke çapında sözcülüğünü yapma görevi de üç **fundis**'e verildi. Bunlardan biri de **Jutta Ditfurt.**

Baştan beri Yeşil-SPD koalisyonuna karşı çıkan Ditfurth, Hıristiyan Demokratların kalesi olarak bilinen Karlsruhe'de Yeşillerin oylarını yüzde 8'den yüzde 12'ye çıkarmış. Seçim öncesi yaptığı akıllı manevralarla birçok adayı sollayarak, Yeşilleri televizyon tartışmalarında temsil etme hakkı kazanmış. Alaycı tavrı ve yüksek performansı ile **realos**'ların bile takdirini toplamış.

Der Spiegel'in son sayısına kapak olan **Ditfurth,** Duisburg Kongresinde radikallerin başarı kazanmasında büyük pay sahibi. Ulusal Komite seçimlerinde **Hessen** eyaleti eski Çevre Bakanı **Joschka Fischer** ve Yeşillerin Bundestag'daki ilk temsilcilerinden **Otto Schilly**'i alt etmeyi başarmış. **Ditfurth** liderliğinde, Yeşillerin çevre konularında daha radikal ve sert bir protesto yöntemi benimsemesi bekleniyor. ■

FAŞİZM "TAZE HORTLADI"

Esin KARAMAN

Geçtiğimiz ay içinde Van ilimizde gencecik bir insan 'oruç tutmadığı' için öldürüldü. Bu olay son birkaç yıldır gittikçe artan islamcılık olgusuna yeni bir boyut getirdi. Ve bundan sonra bu tür saldırıların yoğunlaştığı görüldü. Artık gün aşırı oruç tutmayan ya da islamın yasaklarına uymayan birinin dövüldüğünü, tartaklandığını, hatta üzerine benzin dökülerek, yakılmaya çalışıldığını duyar ve gazetelerden okur olduk. Resmi ideolojinin ise bu tür olaylar karşısındaki tavrı, üzerinde tartışılmaya gerek görülmeyecek kadar açık. 'Katiller aranıyor', 'yakalanacak', 'yakalandı' ve nihayet 'serbest kalıyorlar', ya da kimlikleri saptanamıyor. Kim bunlar, kim bu saldırganlar? Bunlar son altı yıllık yönetimin hediyesidir bu topluma, ilginç bir sentezle karşı karşıyayız.b 'KARA'nın Ocak ayki sayısında bir yazıda "... faşist hareket daha ne kadar donmuş kalabilir" diye soruluyordu aradan üç ay geçmedi ki, islami bir faşist eğilim sokaklarda boy göstermeye başladı.

Türkiye'de devlet yüzlerce yıllık Osmanlı geleneğinden ve onun bir devamı olan Kemalist gelenekten aldığı bonapartist tavrı, özellikle son yıllarda hızla kırmaya girişti. Bu belki de toplumsal dengede Eylül öncesi solun kendi tarihinin en güçlü dönemini yaşamasına karşı, dengeyi yeniden kurabilmek için diğer kesime verilen bir destekti. İslamcıların uluslararası ilişkilerine meşruluk kazandırıldı, devlet bile rabıta örgütüyle işbirliği yapmıyor muydu? Devlet bürokrasisinin içine yerleşmeleri ve odaklarını güçlendirmeleri sempatiyle karşılandı. Ama sorun on-yirmi bürokratla sınırlı kalsaydı, islamcılarla faşistler arasında karşılıklı bir çekim ya da 'sentez' gerçekleşemezdi. Böylesi bir durum da, yaşanılanlara duyulan hoşnutsuzluğu bünyesinde toplayacak bir sol tavra karşı denge sağlayabilecek güç oluşturamazdı. Kitlesel bütün hareketler, ancak ona karşı bir başka kitlesel hareketle dengelenebilir, ya da bastırılabilir. Gördüğümüz ve yaşadığımız gibi islamcıların bu toplumda öncelikle üzerine basabilecekleri uygun bir kültürel zemin,ardından da örgütlenebilecekleri toplumsal kurumlar var, camiler, kuran kursları vb. insanların biraraya gelebileceği tüm yapılanmaların ortadan kaldırıldığı günlerde bile özellikle camiler ve bunların alt birimleri islamcılar için çok uygun bir ortam oldu. Yaşamın güçleşmesinden doğan hoşnutsuzluk, dini kendisine zemin alarak, gitgide netleşen bir ideolojiye kaynaklık etti. Tabii bu arada İran devriminin moral verici etkisini ve yardımlarını da unutmamak gerek. İşte bu toplumsal örgütlülük, ortamı, faşistler için bulunmaz kaynaktı ve senelerdir süren kendi iç tartışmalarından birine de büyük ölçüde çözüm getiriyordu.

Kitleselliği yakalayamayan bir faşist düşünce etkinliğini yaratamaz ve varlığını koruyamaz. Hitler faşizmin bu temel tezini şöyle ifade etmişti: "Bütün büyük hareketler halk hareketleridir. İnsan ihtiraslarının ve heyecanlarının yanar dağlar gibi patlamalarıdır (1)." Yine Pan German-Nasyonalist partiyi eleştirirken bu konuya değiniyor ve şöyle diyordu: "Bu hareket, sosyal problemin önemini yeterince anlamamış olduğu için, gerçek militan bir halk hareketinden uzak kalmıştır (2)". Evet Türk faşizmi için de en önemli sorunlardan biri oldu bu. Bunu yaratamadığı sürece iktidara gelmek onun için daima bir hayal olacaktır. Ancak dar koalisyon hükümetlerine katılabilir, fakat bu onun totaliter ideolojisini gerçekleştirmesi açısından istenebilecek bir durum değildir. O tek bir otoriteye inanan ve onun her sözünü yasa sayan bir halk istemektedir ve islamcılar tek bir otoritenin, Allahın ve onun sözünün, Kur'an'ın yasa olmasını istemektedirler. Bu toplumda da herkes müslümandır, elhamdürüllah; faşizm için daha uykun bir kültürel kaynak olabilir mi? Bugün faşizm, böylesi kitleselleşen islamcıların politik arayışlarına uygun bir çözüm getirebilmektedir. İşte bugün, hem politika sahnesinde, MÇP de olsun ANAP da olsun görülenler; hem de sokaklarda boy göstermeye başlayan bu ucube saldırganlar önümüzdeki dönemde daha güçlü adımlar atmaya kararlı, yeni bir tür faşizmin, islami faşizmin doğmaya başladığını bize anlatıyor.

Bu otoriter yıkıcılığa karşı resmi ideoloji; tarihte daima olduğu gibi; o güçlendikçe sempatisini kaybedecektir. Çünkü faşizm kendinden başka hiç kimseye ama hiç kimseye etkin olma, dolayısıyla yaşama hakkı tanımaz. Evet burjuvazi yine işletmelerine 'sahiptir' ama denetimin onda olduğunu söylemek mümkün değildir. Faşist devlet; devletin yönetme gücünün, elindeki tüm olanak ve kurumlardan her biçimde yararlanır ve yasallık gibi bir kaygısı yoktur. Daha doğrusu her durum için yeni bir yasa yaratır. Ve gücünün kaynağını önceki düzene hoşnutsuzluk duyan halkın istemlerini kendi ideolojisi içinde eritebilmesinden alır. Bugün Almanya'da hâlâ orta yaştaki nesil Nazizmin 'Güçlü Alman Birliği' tezini sempati hatti bir kısmı özlemle anıyorsa ve bu tezin etrafında Neo-Nazizim gibi bir olgu şekilleniyorsa, bunun üzerinde düşünülmelidir. Her halkın tarihinde özgürlüğe yönelik ve baskıya karşı, değerler ve istemler

olduğu gibi, bunun tam tersi de; etkinliğin ve gücün, iktidar olma ve yönetme ile özdeşleştiği değerler ve istemler de vardır. Faşizm işte, daima bu ikincisini kendi söyleminin temeli yapar.

Faşizme karşı çıkış, onun karşısında varlığını koruyabilmek ve onunla mücadele edebilmek ancak, onun karşıt değerlerini, yani özgürlük istemini, baskıya ve zora karşı duyulan tepkiyi pratikte ifade edebilmekle ve geliştirebilmekle mümkündür. Ancak bu hiçbir iktidarın ve otoriter tavrın harcı değildir. Çünkü özgürlük istemi herhangi bir iktidarın varlığını sindirebilecek kadar şekilsiz değildir. Faşizme karşı direnen ve mücadele veren her toplumsal hareket aynı zamanda kendi yaşamını sahiplenme, bir varolma mücadelesi vermektedir. Bu ise yönetilme konumunun reddedildiği, içinde ona karşı dinamiklerin geliştiği bir mücadeledir. İktidarda olan ya da iktidarı hedefleyen otoriter tavırlar bu dinamikleri geliştiremeyecekleri gibi aynı zamanda bundan kaygı da duyarlar, kendi varlıkları için. Sonuçta onlar faşizmi savaş alanlarında ya da politik mahkemelerde yenebilirler, ama onun peşinden sürüklediği kitlelerin özlemlerinde faşizm yaşayan ve her an canlanabilecek bir olgu olarak kalır.

Bugün sorun, halkın yaşamını sahiplenme isteminin gelişebilmesi ve kendi karşı kültürünü yaratabilmesidir. Bu ise kendi duyduğu tepkileri başkalarının ifade etmesini beklememekten geçer. Yaşamına karşı her müdahalaye ve tepkiye, kendisinin bir dayanışma içinde tavır almasından, kısaca doğrudan etkinlikten geçer. İçinde pekçok değişik özgürlük isteminin varolabileceği böylesi bir dayanışma birliği, aynı zamanda çok çeşitli tepki biçimleri de yaratacaktır. Bugünkü gidiş bu tür faşist saldırılarla daha çok karşılaşılacağını gösteriyor ve faşizm sözkonusu olduğunda, onun düşünce halindeyken dahi özgürlüğünden söz edilemez. Faşizme özgürlük tanınamaz, onunla ancak kavga edilir. Çünkü o söyleminin A'sından Z'sine otoriter ve saldırgandır. Faşizm bizim ahlâki ilkelerimizden yararlanamayacak bir yamyamlıktır. Yamyam davullarını patlatmalıyız.

■

(1) A.Hitler Mein Kampf s. 107 / Akt. William Shirer Nazi İmp. Cilt 1 s. 54
(2) A.Hitler Mein Kampf s.116 / Akt. William Shirer Nazi İmp. Cilt 1 s. 52

TÜKÜRMEKTEN KURUYAN TÜKÜRÜK BEZLERİNİN TÜRKÜSÜ

Gece olmadan serilen beyaz çarşaflara
Yıldızların gölgeleri değip geçiyor.
Yalnız insan, verilen her molada,
Yorulmuş yolculuklara,
Çıldırmış nehirler boyunca
Öyküler kuruyor.

Durmadan savaşlar çıkıyor,
Ardından barışlar ilan olunuyor.
Bir devrimci sol bileğini kesip,
Yarınlara armağan ediyor.
Oysa kör dilenciler, deniz mavisini,
Kan kızılıyla karıştırıyorlar.

Aşklar: Taa ki tanrı katında,
yılanların,
yürüyen
ve uçanlardan
öcünü alana dek,
çadırlarda,
birbirlerini BOĞUYORLAR.
Her yerde, sevgiden
zamana
körlük
ve nankörlük
sızıyor.

Kibrit çakılınca, aydınlanacaklara
Kaşlar çatılınca, ayrılacaklara
Kan dökülünce, ağlayacaklara
adanmış.,
Karanlık, yalnızlık, gözyaşı
Ve devlet kuşu umudu ile bezenmiş
Dünya tablosunu ressam elleriyle
paramparça ediyor.
Düşün dağlarından kentlere giden
Yollar üzerindeki köprülere dayanmış başım,
Sigara dumanı esintisiyle
Sallanıp duruyor.
Ve gecenin karanlığında
Herşey bir anda soluyor.

İsmail ÇELİK

Bilimsel İnceleme ve Tartışma Dizisi -2-

YOK DEVEKUŞUNUN KAFASI

Mustafa HIZIROĞLU

KARA Derginizin 8. sayısındaki Can BURAK imzalı "Dükme Kuşunun Kuyruğu" başlıklı yazı, "Bilimsel İnceleme ve Tartışma Dizisi" üst başlığı ile yayınlanmamış olsaydı, belki okumayacaktık bile. Fakat yazının bilimsel olma iddiası, bizde önce bir saygı, sonra da kaygı uyandırdı. Sayın Can BURAK'ın kurmaya çalıştığı söylem ve yeni kavramsallaştırma çabaları, gözümüzden kaçmadığı gibi, bazı ufak ve vahim hatalar -bilimsel çalışmaların eriştiği bugünkü düzeyde - bizi açıkça dehşete düşürdü. (*) Kişisel kuşkularımıza sonra değinmek üzere bütün bilimselliği ve dolayısıyla nesnelliği ile kazın ayağının öyle olmadığını göstermeye çalışacağız.

Bir kere, soruna **"elleşme"** gibi bir kavramla açıklama getirmeye çalışmak, bilim ahlâkı açısından sakıncalı ve tehlikeli sonuçlara yol açabilir. Böylesine insani öneme haiz bir sorunsalı, düğmeli ve kuşlu bir örnekle göstermeye çalışmak gerçekten de bir **"elleşme"** sonucunu kaçınılmaz olarak gündeme getirmekten kurtulamaz.

Bizce şu aşamada sorun, insanın elleşmesi değil ama **"ellileşmesi" (ehlileşmesi)** sorunudur. Üstelik bu sorunu, soyu tükendiği iddia edilen bir kuşla açıklamaya çalışmak ciddiyetsizliktir. Şöyle ki:

> "Yüzbinlerce yıl önce, jeologların dünya tarihinin üçüncü zaman dedikleri, henüz kesinlikle saptanamayan bir dönemi sırasında, belki de onun sonlarına doğru, dünyanın sıcak bölgesinde -muhtemelen şimdi Hint Okyanusu'nun dibine batmış geniş bir kıta üzerinde- insansı (anthropoide) maymunların son derece gelişmiş bir ırkı yaşıyordu." **(1)**

Konuya böyle bir girişten sonra bazı önemsiz bölümleri atlayarak alıntılamaya devam edeceğiz. Zaten ellileşme sorunu da ileride göreceğimiz gibi ellileşme'yle kalmamaktadır.

> "Eğer kıllı atalarımızda dik yürüme, önce kural ve daha sonra da zamanı gelince bir gereklilik durumuna geldiyse, herhalde bu arada öteki çok farklı **iş**levlerin ellere aktarılması zorunluluk olmuştur." **(2)**

Gerçi babasının fabrikasında ellerini kullanarak yaşamaya çalışanların haline acıyarak, onlar için (ve onlar adına) çağımızın bilimini kuran bu şahsiyetin değerli görüşleriyle tam olarak çakışmayan başka anlayışlar da vardır, fakat bizim perspektiflerimizle bu anlayışlar kolayca sentezlenebilmektedir:

> "Öbür memeliler gibi, insanın da aynı genel tipe ya da örneğe uygun yapılışta olduğu besbellidir. İnsan iskeletinin bütün kemikleri, maymun, yarasa ya da fok iskeletindeki uygun kemiklerle karşılaştırılabilir." **(3)**

Görüldüğü gibi sorun insanın ellileşmesi, diğer bir deyişle ehlileşmesi (yada her ikisi birden) sorunudur. Daha baştan bu gerçeğin kavranılamayışı ile insanî sınırlar içinde kalınmakta ve bilimsel köktencilikten uzaklaşılmaktadır. Böylelikle **'dillileşme'** ve **'millîleşme'**' gibi evrensel ve yerel sorunların varlığı da gözden kaçırılmış olunmaktadır. Oysa sayın Leon Dupont'un herkesin önünde bağıra bağıra söylediği gibi **"İnsan denen bu hayvan, hayvan olmayan tek hayvandır" (4)**

İşte bu iş burada düğmelenmiştir. Düğmelenmiş midir? Kanımızca evet, düğmelenmiştir.

Ellileşme ile birlikte gelen altmışlaşma, yetmişleşme gibi, yüzleşmeye kadar giden sorunlar ayrı bir yazının konusunu ve sosyologların, etnografların ve olimpiyatçıların ilgi alanını da oluşturmaktadır.

Biz yazının sonuna doğru yine başa dönmek istiyoruz. Dükme kuşunun soyunun tükendiği iddia edildiği halde, "elleşme" denilen şeyin üstesinden gelinmek için herkesin kendi düğmesini iliklemesi önerilmektedir. **Ad absurdum!** (abesle iştigal). Plastik düğmeler hiç aslının yerini tutabilir mi? Bizce Can BURAK gibi arkadaşlarından ve yayınevlerinden kitap araklayamadığı için çağının dışında kalmış ve hayatın mantığına ters düşen hevesli insanlara önerilecek tek şey, kafalarını devekuşu gibi kuma sokmalarıdır. Kafası dışarda bir devekuşu bütün bir sürü için yeter de artar bile. Sahi aklımıza gelmişken soralım, kimdir bu Can BURAK?, bilimsel-akademik kariyeri nedir?, nerelidir?, hangi takımı tutar?, kimle çıkıyor? sabıkası var mıdır? dosyası ne renktedir? hiç panellerde konuştu mu? (kaçırdıysam üzülürüm doğrusu), nerelere takılıyor? Bilimsellik adına bir şeyler yazmayı o kadar kolay mı sanıyor? Yaptığımız araştırmada, derginizin önceki sayılarında birkaç düzeysiz yazı, bir tiyatro oyunu ve işçilerle yapılmış bir röportaja imzasını attığını gördük ve bu yüzden kendisini belirli bir yere yerleştiremedik. Yoksa çok affedersiniz ama, bu adam anarşist midir? Artık bu saatten sonra bir özgeçmiş ve bir özeleştiri yayınlaması vacip olmuştur.

Merakla bekliyoruz. Bilimsel selamlarımızla...

■

NOTLAR:

(*) Örneğin 'kapitist' değil 'kapitalist' olacaktı. Ayrıca kaynakçada gösterilen eserler bize bir yerden aşina gelmekle birlikte, bütün çabalarımıza karşın, hiçbir bibliyografyada bu isimlere rastlayamadık.

(1) Engels, F. 'Maymundan İnsana Geçişte Emeğin Rolü', **Doğanın Diyalektiği,** Ankara 1977, s.216, paragraf: 2.

(2) Engels, F. **A.g.y.** s.217, paragraf 4.

(3) Darwin, C.Darwin Kuramı, İnsanın Aşağı Bir Biçimden Türediğinin Kanıtı, **Charles Darwin-Seçme Yazılar-Eleştiriler,** İstanbul 1986, s.150, p: 2

(4) Vian, Boris, İmparatorluğun Mimarları (oyununda) Leon Dupont'un bir repliği.

Merhaba,

Alışkanlıkların egemen olduğu ve bir belirsizlik uğruna bireylerin toplum adına silikleştirildiği bir ülkede yaptığınız işin önemini anlıyor, katılıyor ve kutluyorum.

Neden, niçin, nasıl ve kimin için sorularını cesurca soran ve cevap arayan insanlar topluluğu görmek, güzel.

Bu gerçek koroya dahil olmak, coşkunuza katılmak için dergide görünmesinden hoşnut olacağım düşünceleri tüm liberterlere mâl etmek istiyorum.

Başarılar temennisiyle...

Hasan YILMAZ / ANKARA

"Zeka ve doğru anlayış
Az bir sanatla kendini ortaya koyar,
Bir şey söylemek sizce ciddi bir işse
Kelime peşinde koşmak gerekir mi?"

Goethe / Goethe Diyor ki

"Vatanınızdan koparılıp; yeryüzünün dört bir yanına saçılmak, birer köle gibi, alınıp satılan, kendisiyle tek söz edilmeyen, sesi ancak hizmetlerini yaptıkları sırada, o da yarım kulakla dinlenen, hiçbir zaman ruhlarına inilmeyen, sahip olunan ama sevilmeyen, olduğu yerde çürümeye bırakılan, ya da alındığından fazlasına, bir başkasına satılan, kullanılan, ama hiçbir zaman gerçek niteliğinin ne olduğu araştırılmayan köleler gibi yaşamak istemezsiniz. O halde elinizi kolunuzu bağlayıp atın kendinizi düşmanın kucağına! Ama hala yürekliyseniz, soylu bir ruh taşıyorsanız, o zaman benimle birlikte kutsal savaşa katılmak üzere ayaklanın" (davranın gelin.)

Elias Canetti / Körleşme

Not: Canetti bu konuşmayı kitaplara yapmakta ama kıssadan hisse.

"Yapıyorlar ama, ne yaptıklarının bilincinde değiller; bir takım alışkanlıklar edinmişler, ama bunun nedenini bilmiyorlar. Ömürleri boyu dolaşıp durdukları halde, yollarını bulamıyorlar. Kitleden ayrılmayan koyun gibi onun peşinden gidenler için, doğaldır bütün bunlar."

Elias Canetti / Körleşme

En acınacak mahluk,
kaplumbağa ile yürütülmeye mecbur edilen küheylandır.

C.Şahabettin

Yaşamının bunca kalabalık arasında
Değersiz bir ayrıntı olduğunu unutma.
"Güzel günler, mutlu gelecek"
Sakın bunları idealden sanma
olması gereken bugünde olmalı
bir de bunu unutma

Sana vadedilen gelecek
hiç gelmeyecek
Sözler yine hüküm sürecek
ve süren bitecek

Kendi infazını seyrediyorsun
Takvimlerde ve saatlerde
En güçlü rakibinin zaman olduğunu bil
Ve kabullen sadece onun yenilmezliğini

Hayır demek için tüm bunlara
Arkanı dönmelisin kalabalığa
İçinde hissettiğin öfken ilk silahındır
Şimdi girebilirsin gerçek kavgaya

Şimdiden alıştır gözlerini karanlığa
Ve tutsak et sözlerini içinde
Kavgan zor ve önemli
Yumruklarını sıkıp
anlat istediğini bir biçimde

Okulda, toplantıda, sokakta
Avazınca bağırarak
Seni dinlemelerini sağla
Giden yılların iadesi ya da bedeli
Yapman gereken bu
Onlardan biri olmadığını kanıtla

Bir zaman sonra anlayacaksın
Kitapların sana bir şey öğretmediğini
Özlenen, beklenen günlerin gelmediğini
Ve bilmek istediğin şeyi zaten bildiğini göreceksin
Her şeye lanet edip, merakını seveceksin
Yarın, sadece, seni ölüme yaklaştıran
bir gündür.

Ve dostum isyan
tek varoluş biçimidir.

Hasan Yılmaz